

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Burgschelde (Oudenaarde, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2018L86
September 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	8
1.1	Administratieve gegevens	8
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	10
1.2.1	Doelstelling.....	10
1.2.2	Onderzoeksvragen	10
1.2.3	Juridische context	10
1.2.4	Randvoorwaarden	10
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	11
1.3	Werkwijze en strategie.....	12
1.3.1	Methode.....	12
1.3.2	Fysisch geografische situatie	12
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	12
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	13
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	14
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	14
1.3.6.2	Geplande werken.....	15
1.4	Assessmentrapport.....	20
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	21
1.4.1.1	Landschappelijke situering	21
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	25
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie.....	26
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	27
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	28
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	28
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	36
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	40
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	47
1.5	Synthese.....	50
2	Bibliografie.....	52

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 9	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 4: Bestaande kelder weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	17
Figuur 6: Doorsnede nieuwbouw (bron: opdrachtgever).	18
Figuur 7: Inplantingsplan nieuwbouw (bron: opdrachtgever).	18
Figuur 8: Fundering- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).....	22
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 13: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)..	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). 26	
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	27
Figuur 18: Stratigrafie nabij de aangetroffen prehistorische site op de markt. (Bron: Crombe, P. e.a., 2018: Figuur 6).	28
Figuur 19: Luchtfoto uit 23 september 2005 met aanduiding van de werf uit 2005 (nr. 3) waar een toren werd aangetroffen. (bron: AMEELS, V. 2014: figuur 3).....	29
Figuur 20: Aanduiding campagne 2005 en 2007 op de Sanderuskaart (AMEELS, V. 2014: figuur 12).	30

Figuur 21: Aanduiding van de verschillende sleuven op de hoek van de Kasteelstraat en de Margaretha van Parmastraat (bron: AMEELS, V. 2014: figuur 13).	30
Figuur 22: sleuf 5 en sleuf 6, bij de uitgraving van sleuf 6 wordt de situering van de kasteelgracht duidelijk daar de vulling onmiddellijk onderstroomt (bron: AMEELS, V. 2014 figuur 16).	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de reconstructie van het Kasteel van Oudenaarde door J. Moens met aanduiding van de CAI (Bron: Ameels, V. figuur 49).	32
Figuur 24: Afsluitmuur van de gracht aan de stadszijde (bron: Ameels, V. figuur 43).	32
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	33
Figuur 26: Algemene situeringskaart van Oudenaarde naar Van Deventer, 16de eeuw , projectgebied bij benadering aangeduid met rode contour. (Bron: Callebout, D., De Groote, K. & Ameels, V., 2012, p.22.).	37
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Stadsarchief Oudenaarde).	41
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).	41
Figuur 29: Het Kasteel van Pamele, Vedastus Du Plouich, 1649 (Stadsarchief Oudenaarde).	42
Figuur 30: Projectgebied bij benadering weergegeven op de maquette van Nézot, 1747 (bron: stadsarchief Oudenaarde).	42
Figuur 31: Projectgebied bij benadering weergegeven op de maquette van Nézot, 1747 (bron: stadsarchief Oudenaarde).	43
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	44
Figuur 33: Kadastraal plan van de 18e eeuwse verkaveling van het kasteel (bron: Ameels, V. 2014).	44
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	45
Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	45
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1910 (Bron: NGI Cartesius).	46
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	47
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	48

Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	48
Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	49
Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	49

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	8

1 Resultaten van het bureauonderzoek

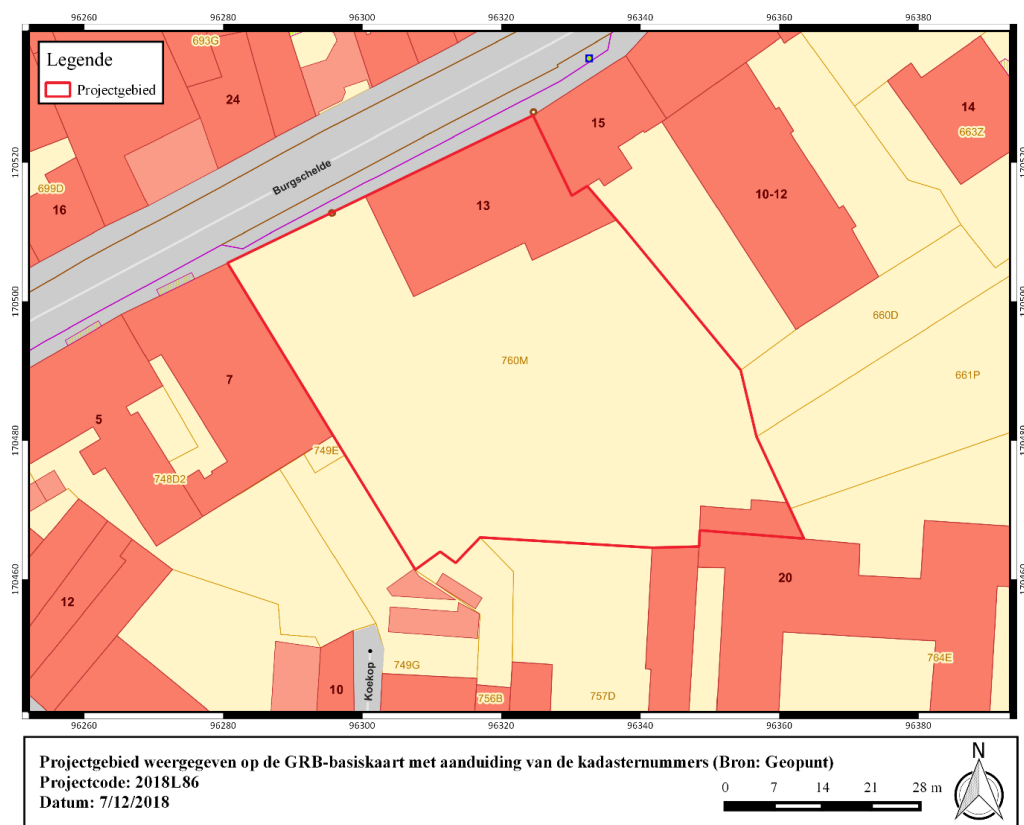
1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

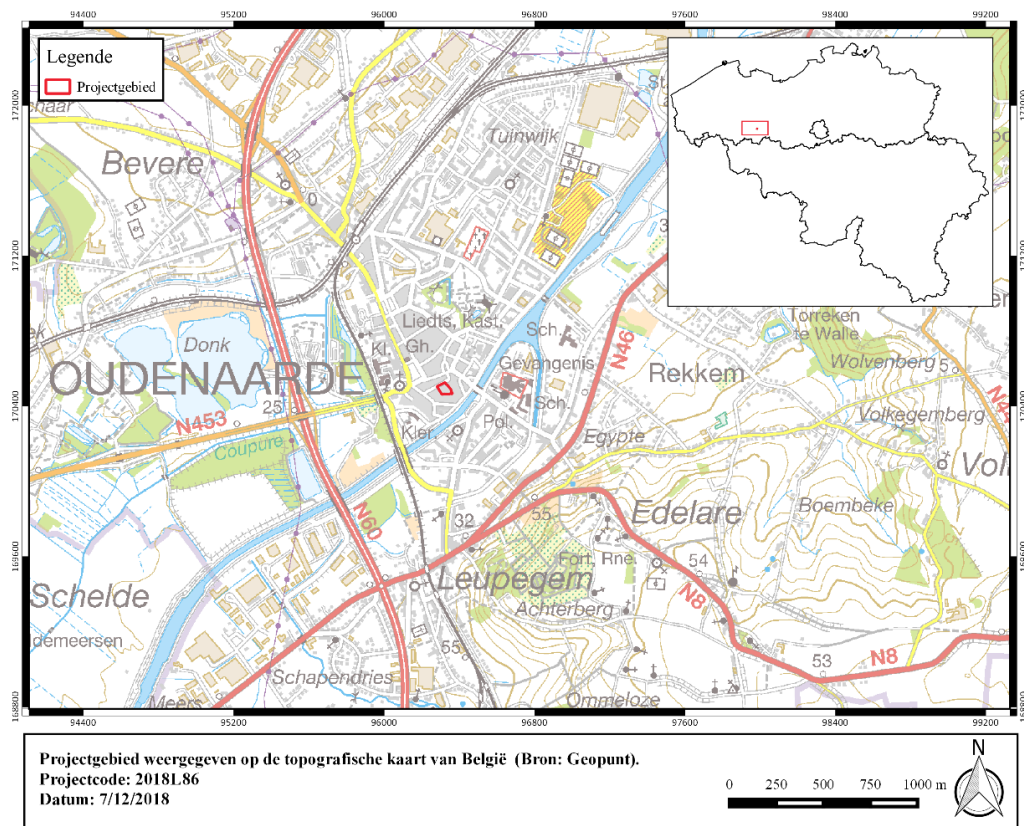
a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Oudenaarde
	Deelgemeente	/
	Postcode	9700
	Adres	Burgschelde 11-13 9700 Oudenaarde
	Toponiem	Burgschelde
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 96262$ $Y_{\min} = 170451$ $X_{\max} = 96375$ $Y_{\max} = 170530$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oudenaarde, Afdeling 1, Sectie B, nr's: 760m Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een woongebied met historische en culturele waarde. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oudenaarde. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 3121 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 1405 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het terrein is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Burgschelde Oudenaarde werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Voor het terrein is in het verleden reeds een archeologienota opgemaakt met ID 17331. Deze archeologienota wordt opgemaakt omwille van een wijziging binnen de geplande werken. Zowel de contour van de nieuwe kelder als de buitenaanleg is gewijzigd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook

---

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Deventerkaart, ca. 1560
- Sanderuskaart, ca. 1640
- Plan van Vedastus De Plouich, 1649
- Nicolas de Nézot, 1748-1752
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris, 1771-1777
- Kadastraal plan, eind 18e eeuw
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

---

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Oudenaarde, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Het plangebied situeert zich binnen een woonblok omgeven door de Burgschelde ten noorden, de Grachtschelde ten oosten, de Margaretha van Parmastraat en de Kasteelstraat ten zuiden en de Burg ten westen. De noordzijde van het plangebied grenst aan de Burgschelde, de overige zijden sluiten aan bij bebouwing en tuinpercelen. De stadskern van Oudenaarde (Grote Markt) situeert zich ca. 150 meter ten noordwesten. Ca. 150 meter ten zuiden stroomt de Bovenschelde.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 3121 m².

Op heden is ca. 490 m² van het terrein bebouwd. Het betreft een halfopen eengezinswoning van 2 bouwlagen. De rest van het perceel bestaat uit een omvangrijke parktuin die meer dan 80 % van het perceel inneemt. Onder het gebouw situeert zich een kelder van ca. 160 m². Deze kelder heeft een diepte van 3,5 m-mv.

Figuur 4: Bestaande kelder weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Voor het terrein is in het verleden reeds een archeologienota opgemaakt met ID 17331. Deze archeologienota wordt opgemaakt omwille van een wijziging binnen de geplande werken. Zowel de contour van de nieuwe kelder als de buitenaanleg is gewijzigd.

De opdrachtgever plant vooreerst de afbraak van de bestaande bebouwing binnen de projectgrenzen.

Na de noodzakelijke sloopwerken wordt een halfopen meergezinswoning voorzien die plaats zal bieden aan 20 appartementen, verdeeld over 4 bouwlagen en 1 teruggetrokken bouwlaag. Onder het geheel wordt een ondergrondse parkeergelegenheid voorzien die via een autolift te bereiken zal zijn. Ten westen van de nieuwbouw zal een hoogspanningscabine ingericht worden. De waardevolle tuin in het zuidelijk deel van het plangebied zal optimaal behouden blijven.

De geplande werken hebben concreet betrekking op volgende bodemingrepen:

- De realisatie van een nieuwbouw over een oppervlakte van ca. 585 m². Onder deze nieuwbouw wordt een ondergrondse parking voorzien over een oppervlakte van ca. 820 m². De nieuwbouw situeert zich integraal ter hoogte van deze parking. Voor dit ondergronds niveau, inclusief vloerplaat, zal een bodemingreep voorzien worden van ca. 4 m-mv. Ter hoogte van de liftput (ca. 7 m²) zal de uitgraving nog 1,5 meter dieper zijn. In het noordwestelijk deel van het plangebied wordt een HS-cabine voorzien over een oppervlakte van ca. 10 m².

- Rondom het gebouw wordt nieuwe verharding aangelegd in de vorm van terrassen. De bestaande tuin wordt overgedragen, hier worden geen bodemingrepen voorzien. Er zal wel een brandweg in *mesh track* gerealiseerd worden. De gecombineerde oppervlakte van de nieuwe verharding en groenzone bedraagt ca. 810 m². Voor deze buitenaanleg dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 50 cm-mv.

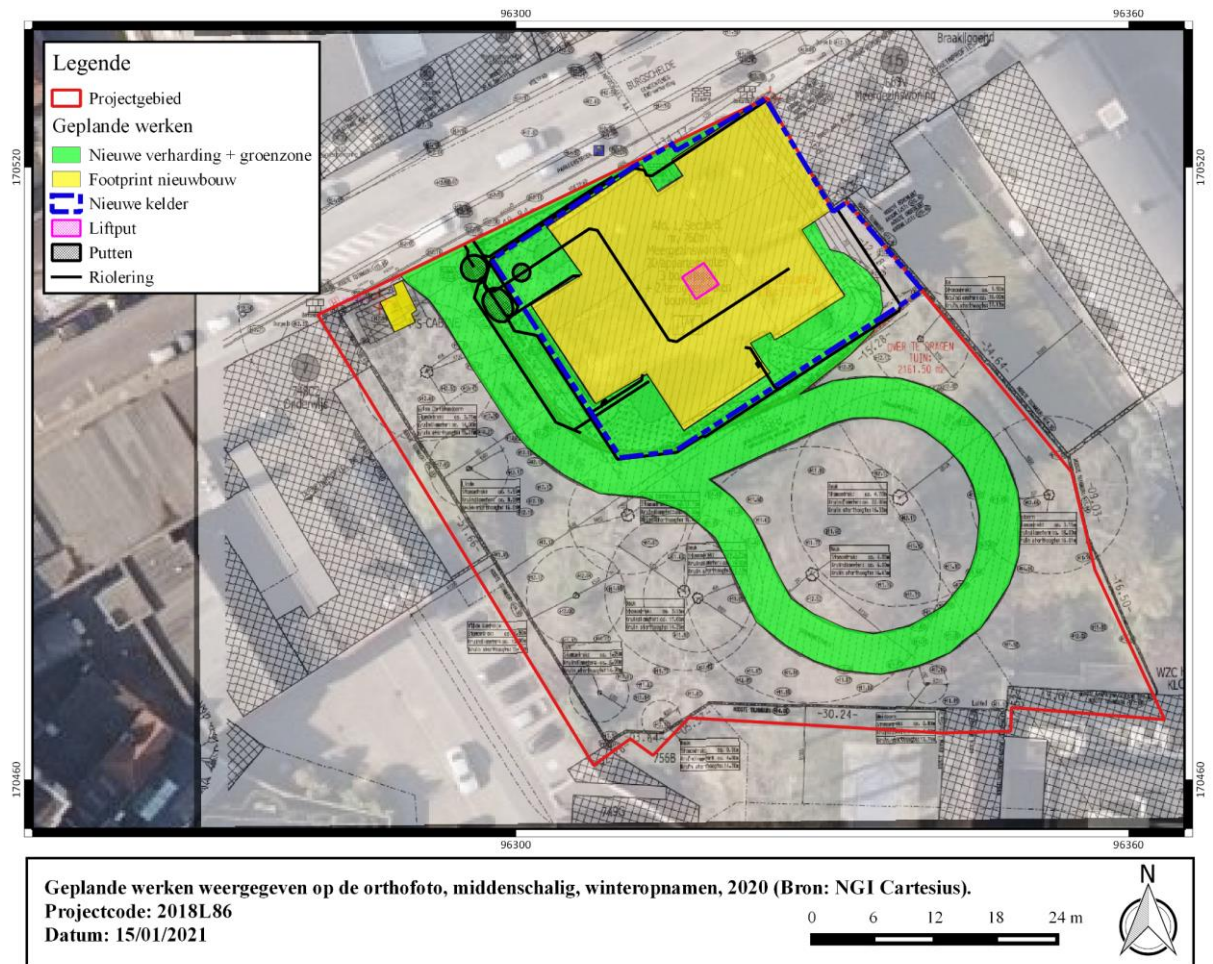
- In functie van de geplande werken wordt nieuwe riolering voorzien die zal aansluiten op nieuwe putten. Voor de riolering dient een sleuf uitgegraven te worden van ca. 60 cm breed en 90 cm diep, de putten worden aangelegd tot een diepte van ca. 2,5 m-mv. De gecombineerde oppervlakte van de putten bedraagt ca. 13 m².

De gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. **1405 m²**.

Zie tevens bijlage- Geplande werken.

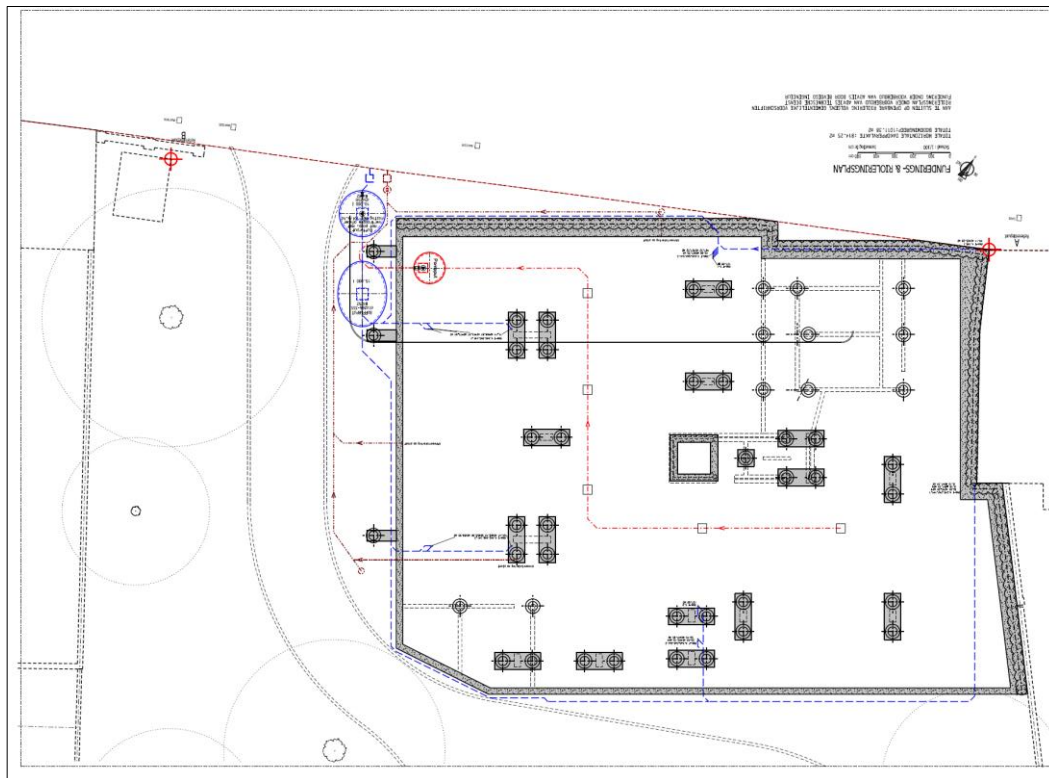

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Fundering- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden.

De projectzone situeert zich in het alluvium van de Boven-Schelde. De vlakte van de Schelde maakt deel uit van de Vlaamse Vallei die morfologisch gekenmerkt wordt door een relatief vlak reliëf. Tijdens de beginfase van het Peniglaciaal heeft de Schelde een grote laterale uitbreiding gekend waardoor de volledige breedte van de vallei werd ingenomen. Aan dit sedimentpatroon komt een eind in het Tardiglaciaal dat wordt gekenmerkt door een beduidende klimaatsverbetering, op enkele koude fases na. Belangrijk is de hervatting van fluviatiele activiteit met in een eerste fase een uitschuring van de huidige valleien.

In de Vlaamse Vallei komt op het laagterras een microreliëf voor dat vooral bij de afzetting van de eolische dekzanden en boreale stuifzanden gevormd is, maar ook elementen omvat die van de verwilderde fluvioperiglaciaal, pre-holocene dalbodem overgeërfd zijn (zoals bijvoorbeeld donken). De dekzandruggen kwamen tot ontwikkeling in het laat-Pleniglaciaal (76.000-14.640 jaar geleden) in een koude en droge periode, waarbij de wind door de beperkte vegetatie vat kreeg op het zandoppervlak. Alle voornoemde morfologisch eenheden kunnen verschillende meters boven het reliëf uitsteken. De topografische ligging van de Vlaamse Vallei weerspiegelt soms ook de aanwezigheid van bedolven Tertiaire Getuigenheuvels.

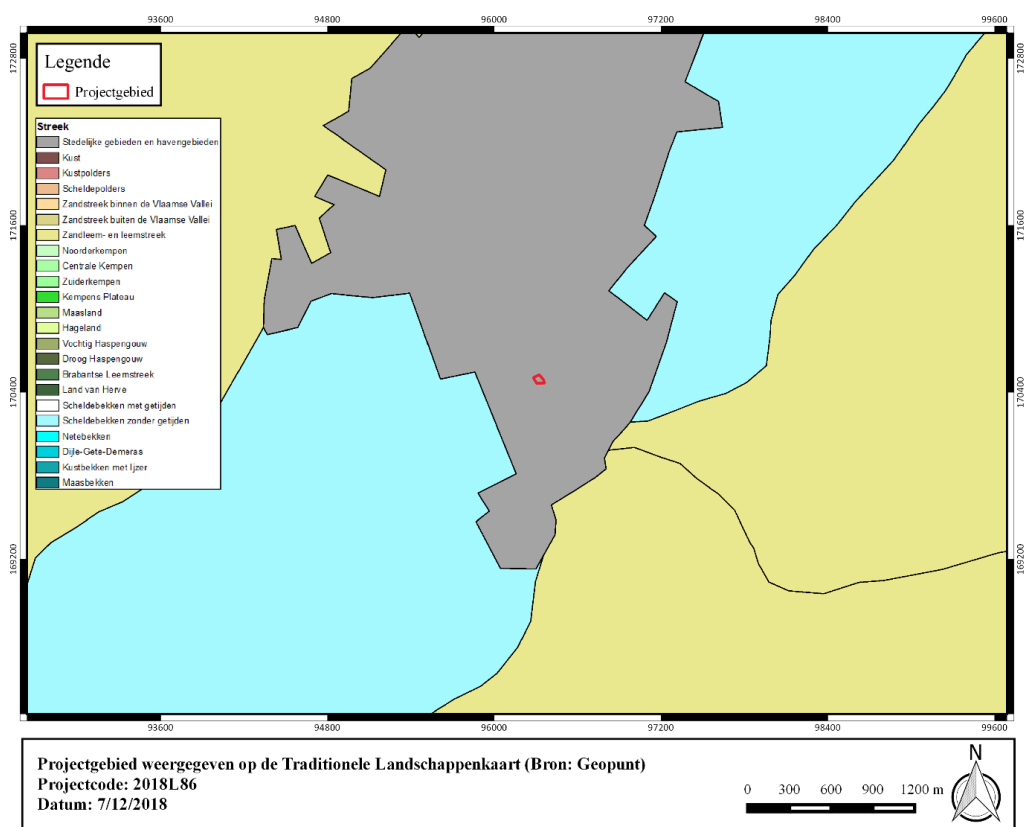
De oudste historische kern van Oudenaarde is gelegen op de linkeroever van de Schelde, op een lichte verhevenheid in de alluviale vlakte van de rivier waar deze van oorsprong een zeer kronkelend verloop kende. Vermoedelijk betreft deze verhevenheid een stuifduin. De Schelde is nu gekanaliseerd en rechtgetrokken, maar de oude rivierarmen zijn nog goed herkenbaar in het stratenpatroon. De heuvels rondom de Scheldevallei behoren tot de Vlaamse Ardennen. De afwatering in de omgeving van het plangebied gebeurt in essentie vanaf deze heuvels richting het alluvium van de Schelde.

Het plangebied situeert zich precies ten zuiden van de verhevenheid waarop de stadskern tot ontwikkeling is gekomen. De hoogteligging van het omliggende terrein is beïnvloed door de verschillende bouwfases in de stadsontwikkeling. Het plangebied zelf is gelegen op een hoogte van ca. 11.6 – 12.4. Het lokaal hoogtemodel doet een zekere mate van reliëfwijzigingen vermoeden die allicht in verband kan gebracht worden met de realisatie van het gebouw en de achterliggende tuinzone. De impact op de bodemgesteldheid is op basis van de beschikbare gegevens niet te achterhalen.

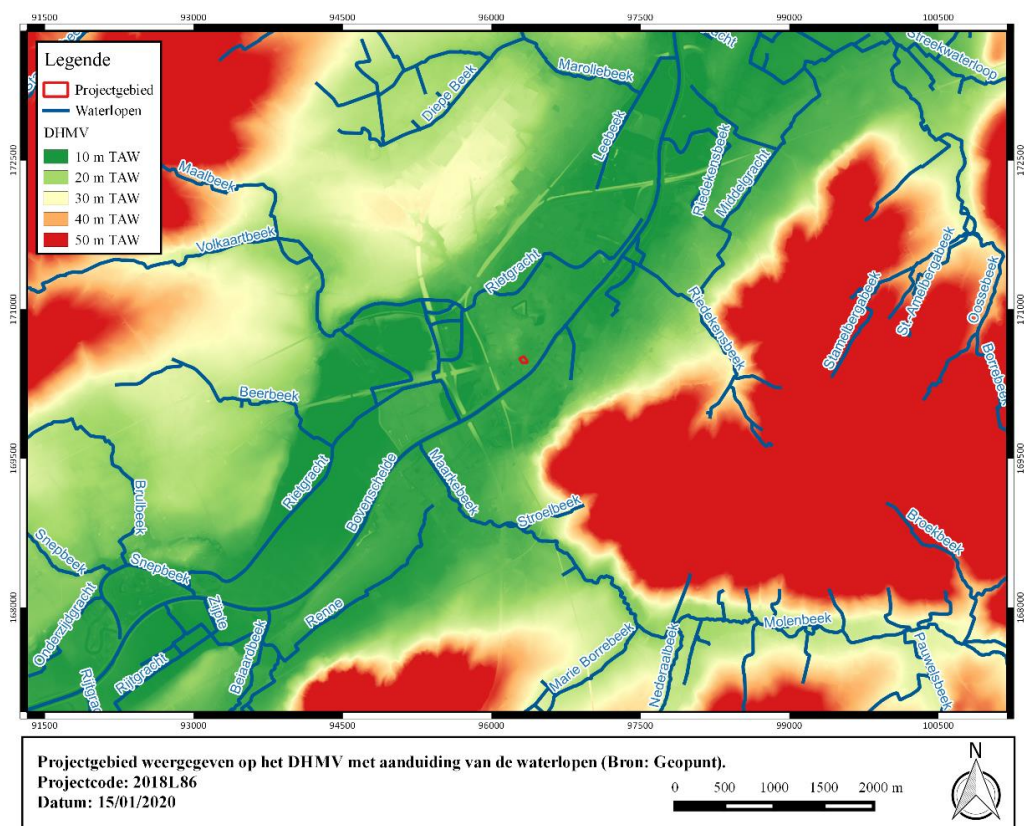
Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Boven-Scheldebekken, deelbekken Scheldeheuvels.

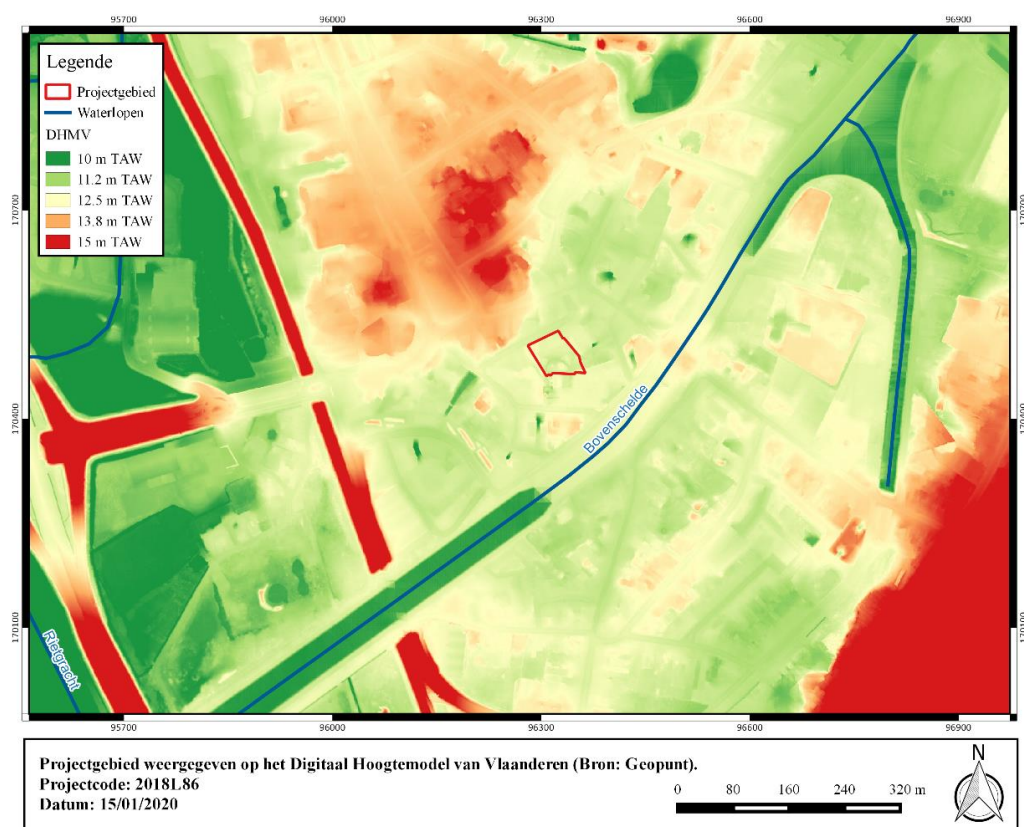

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

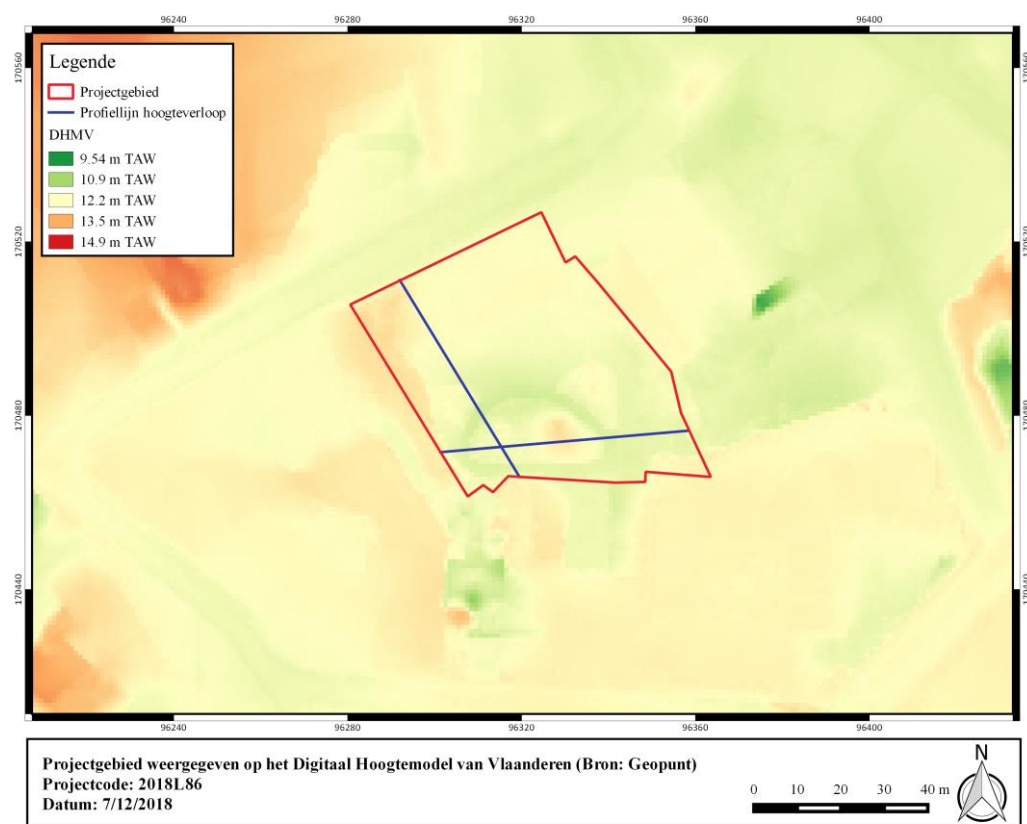

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

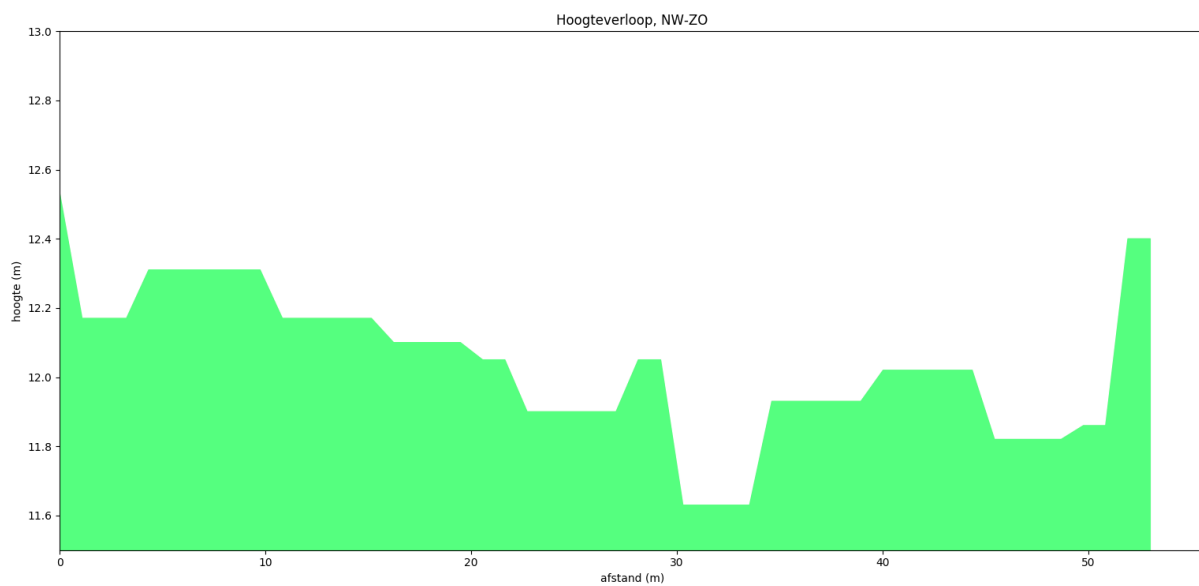
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

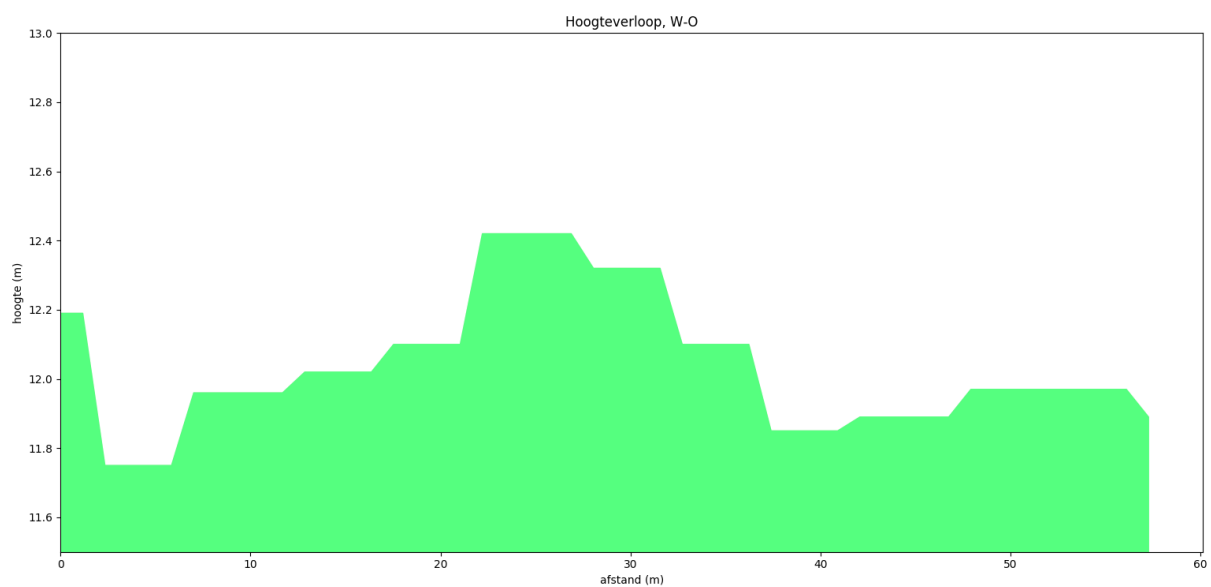
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 13: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

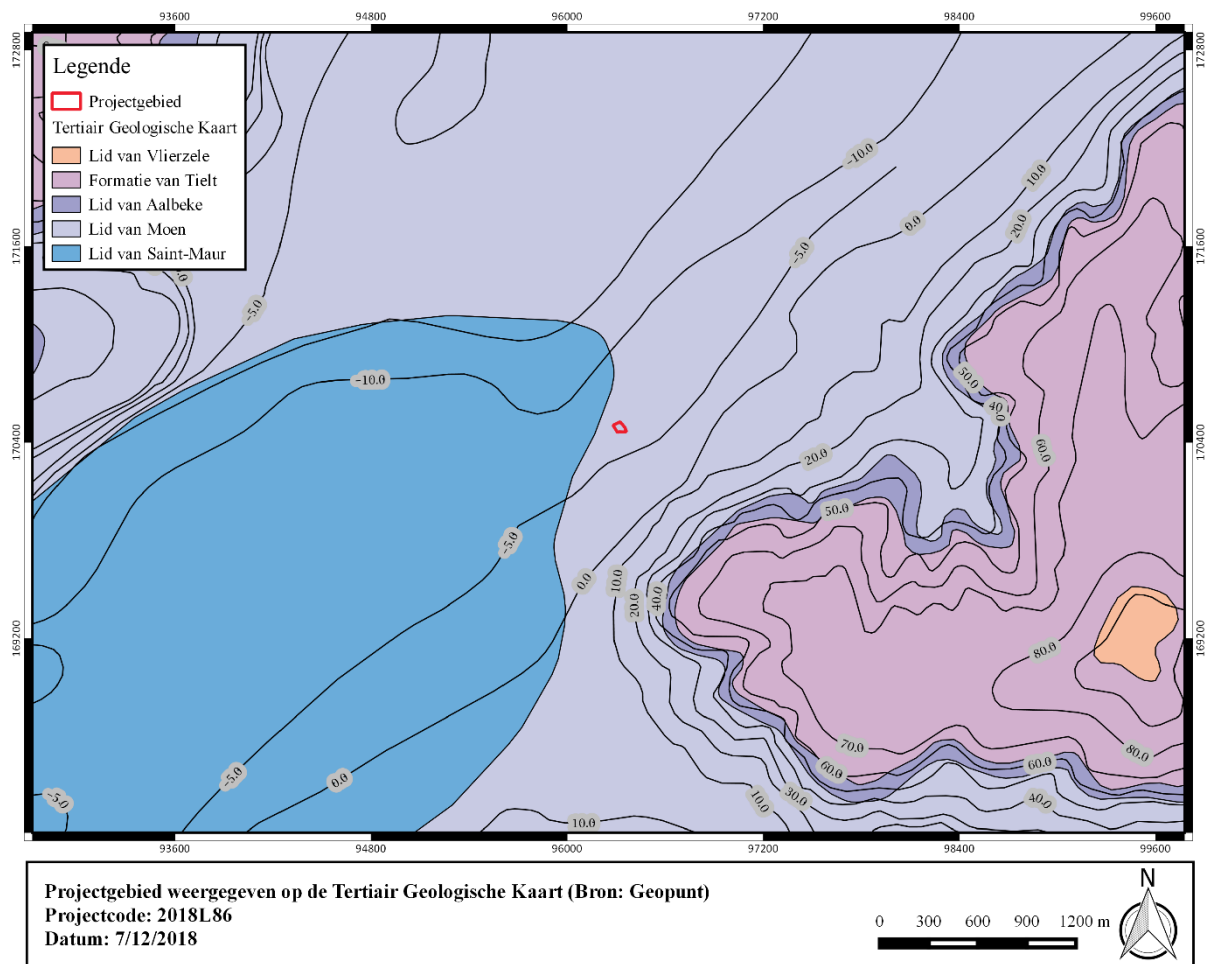
Figuur 14: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

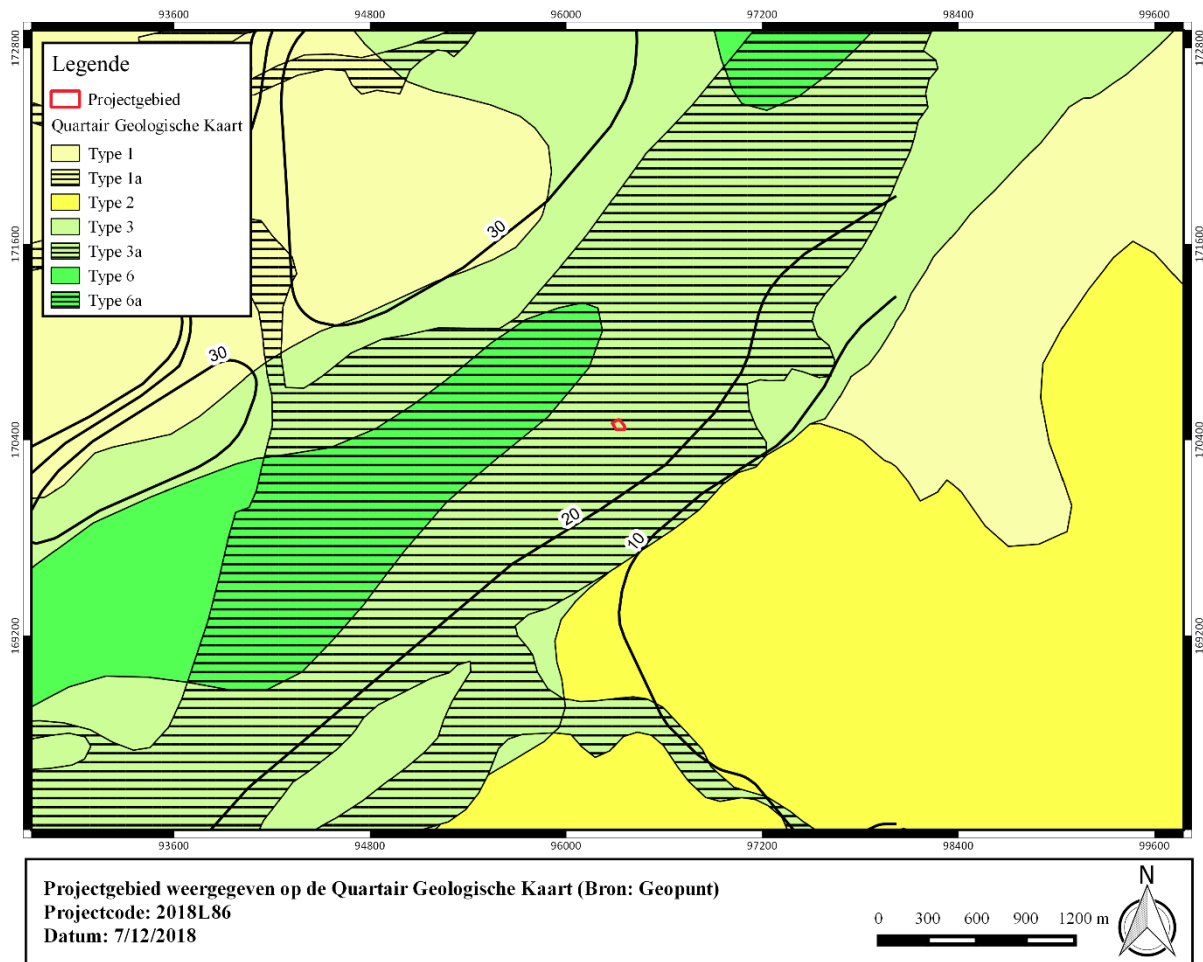

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

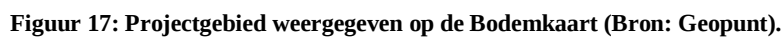
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3a**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijks hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de omgeving van het plangebied zijn reeds een ruim aantal onderzoeken uitgevoerd. De oudste bewoning in de omgeving van het plangebied gaat terug tot het laat-paleolithicum. Tijdens een opgraving op de markt troffen archeologen van Solva heel wat artefacten aan in een oude stuifduin.³ Ook voor het huidige plangebied geldt een verwachting inzake steentijdartefacten.

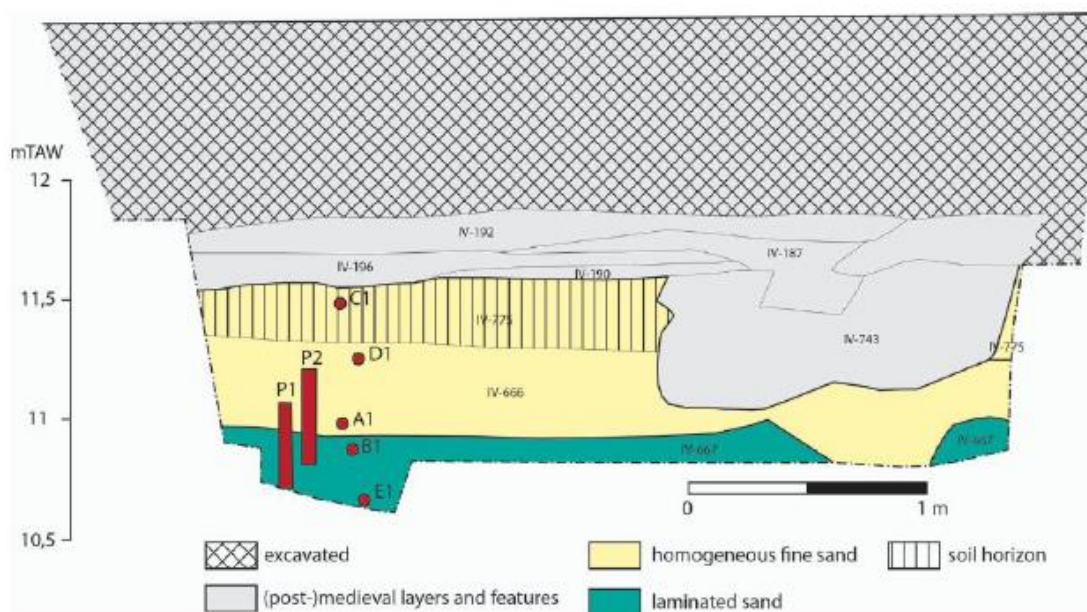

Fig. 6 – Stratigraphical section nearby the prehistoric site with indication of the OSL (A1-E1) and pollen samples (P1-P2).

Figuur 18: Stratigrafie nabij de aangetroffen prehistorische site op de markt. (Bron: Crombe, P. e.a., 2018: Figuur 6).

Aan de muziekschool werd een landbouwniveau uit de IJzertijd aangetroffen en aan de Einestraat werden de restanten van een Romeins grafmonument gelokaliseerd. Verder bracht archeologisch onderzoek in de omeving van het plangebied sporen aan het licht die wijzen op wonen en werken in de middeleeuwse stad.

Relevant voor het plangebied is tevens archeologisch onderzoek dat in het verleden is uitgevoerd naar het Kasteel van Pamele, dat zich precies ten zuiden van het plangebied situeert.

CAI 150725 & 150730

Naar aanleiding van de afbraak van het 19^e eeuwse klooster en rusthuis H. Familie en het daaropvolgende nieuwbouwproject, onderzocht het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed in 2005 de restanten van het voormalige kasteel van de heren van Pamele / Oudenaarde.

Figuur 19: Luchtfoto uit 23 september 2005 met aanduiding van de werf uit 2005 (nr. 3) waar een toren werd aangetroffen. (bron: AMEELS, V. 2014: figuur 3)

De opgravingscampagne uit 2005 vond plaats precies ten zuidoosten van het plangebied. Gedurende de maanden augustus en september werd de fundering in Doornikse kalksteen van één van de uitspringende torens én een stukje van de afsluitende weermuur vrijgelegd. De bewaarde restanten van de torenfundering situeerden zich op 2 meter onder het maaiveld.³ Het onderzoek stelde tot doel de vrijkomende funderingen van het dertiende-eeuwse kasteel te registreren, de gracht omheen het kasteel te lokaliseren en de zone buiten de gracht aan een verkennend onderzoek te onderwerpen. Hiertoe werden 10 sleuven gegraven.

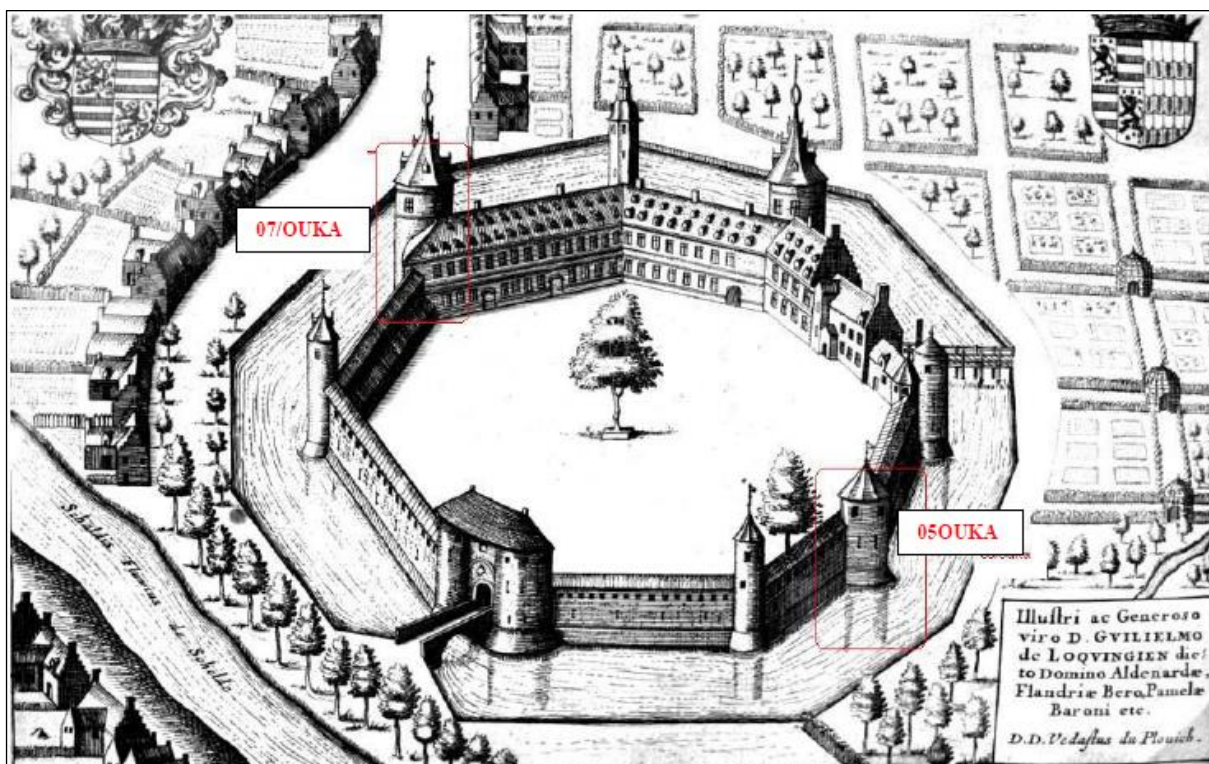
In sleuf 1 zijn naast de fundering van het 19^e eeuwse kloostergebouw tevens de gracht omheen het kasteel en een kuil buiten de gracht aangesneden. Sleuf 2,3 en 4 bevonden zich buiten de kasteelgracht, de sleuven 5 en 6 bevonden zich binnen de kasteelgracht.

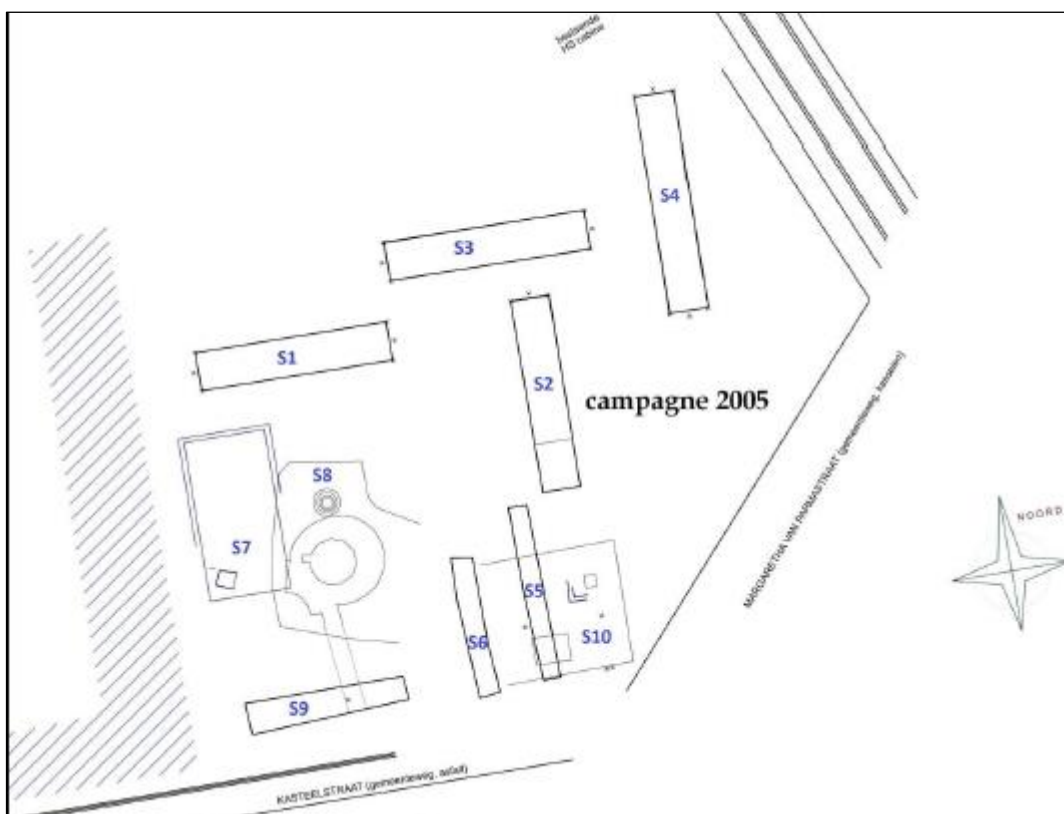
³ AMEELS, V. 2014: p.16.

Figuur 20: Aanduiding campagne 2005 en 2007 op de Sanderuskaart (AMEELS, V. 2014: figuur 12).

Figuur 21: Aanduiding van de verschillende sleuven op de hoek van de Kasteelstraat en de Margaretha van Parmastraat (bron: AMEELS, V. 2014: figuur 13).

Figuur 22: sleuf 5 en sleuf 6, bij de uitgraving van sleuf 6 wordt de situering van de kasteelgracht duidelijk daar de vulling onmiddellijk onderstroomt (bron: AMEELS, V. 2014 figuur 16).

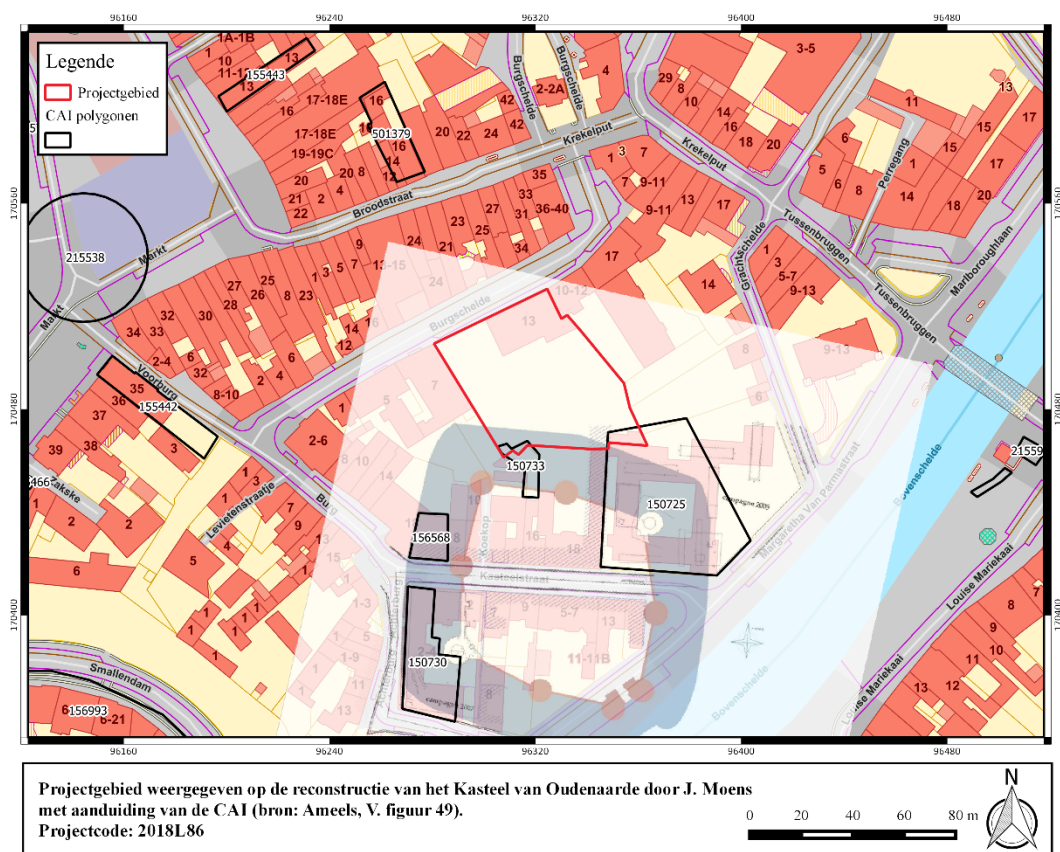
Bij het archeologisch onderzoek in 2007 werd tevens een van de torens van het kasteel gelokaliseerd. Bij de uitgraving van de bouwput werd ook een deel van de gracht omheen het kasteel aangesneden. De gracht was zo'n 20 meter breed. In het kader van de geplande werken was een volledige coupe maken niet mogelijk. Wel werd duidelijk dat de gracht verschillende fases kent. Langsheen de stadzijde was ook een muur opgetrokken in Doornikse kalksteen en baksteen. In de gracht is heel wat materiaal aangetroffen voornamelijk uit de 15^e – 18^e eeuw.⁴

Op basis van het onderzoek uit 2005 en 2007 werd een reconstructietekening opgemaakt door J. Moens. Op basis van deze reconstructietekening zou het zuidelijk deel van het plangebied de kasteelgracht aansnijden. Bij een controle van werken in 1996 werd ten zuiden van het plangebied een 13^e -14^e eeuwse muur aangetroffen (**CAI ID 150733**) Dit lijkt de lokalisatie van het plangebied ten noorden van de torens en ringmuur te bevestigen. Het plangebied snijdt vermoedelijk de kasteelgracht aan.

⁴ AMEELS, V. 2014: p.37.

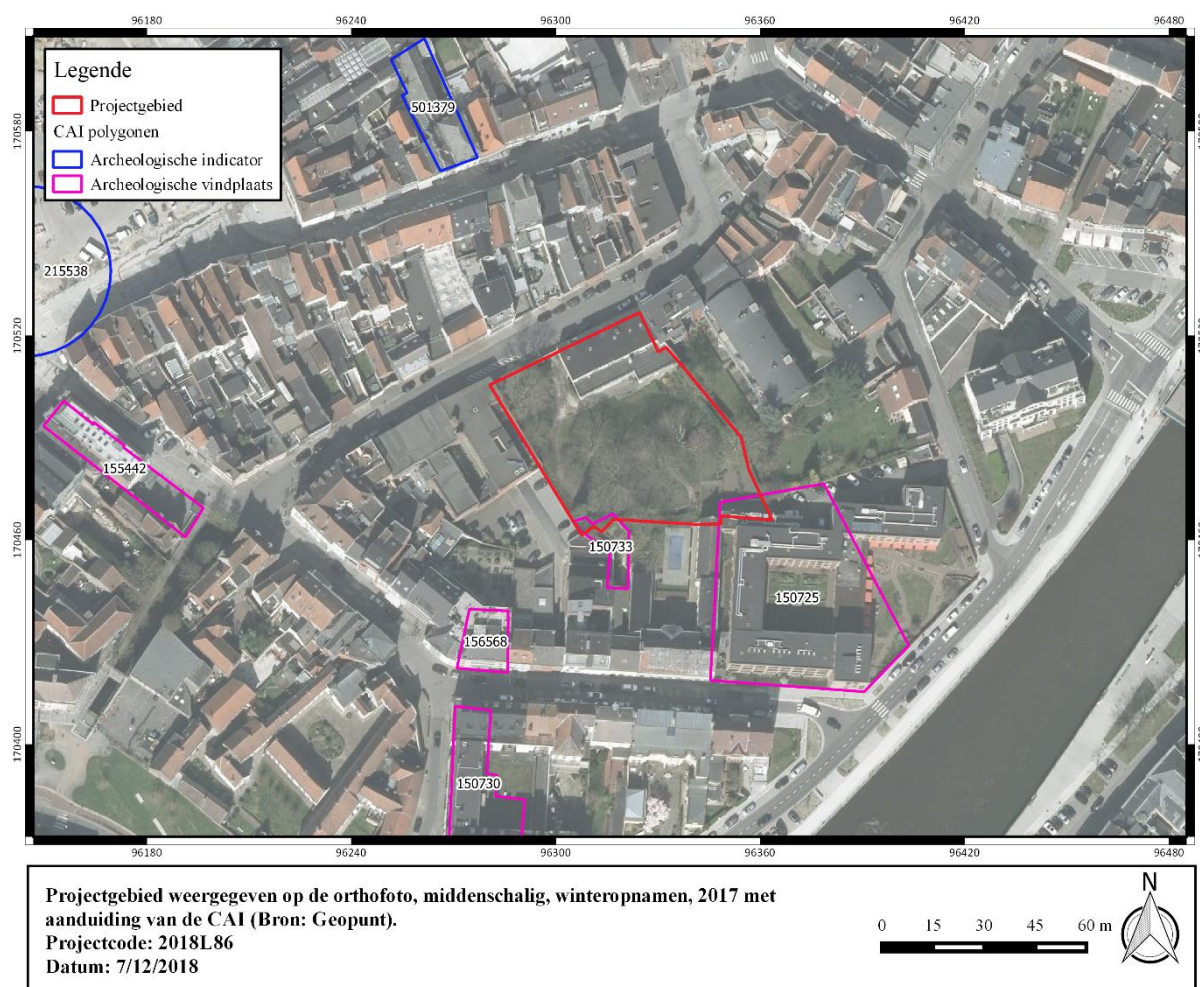

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de reconstructie van het Kasteel van Oudenaarde door J. Moens met aanduiding van de CAI (Bron: Ameels, V. figuur 49).

Figuur 24: Afsluitmuur van de gracht aan de stadszijde (bron: Ameels, V. figuur 43).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

150725	Opgraving (2005); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Noordoostelijke funderingsopbouw van het kasteel (toren en deel muur): de basis bestond uit dicht tegen elkaar ingeslagen aangepunte houten stammetjes met daarop grote platen Doornikse kalksteen. In het vloerniveau van de kelder werden verschillende afvalpakketten gevonden, het oudste dateert adhv aardewerk uit 13de tot laatste kwart 14de eeuw. In de hoek van de torenfundering werd een stortkoker met stortgat gevonden. De omliggende gracht werd tevens aangesneden 17^e eeuw: Een tweede afvalpakket in de torenkelder dateert uit de 17de eeuw (vermoedelijk te linken aan de fase waarin de toren reeds in verregaand verval was). Bron: Ameels, V. 2006: Onderzoek naar het middeleeuwse kasteel van Pamele/Oudenaarde (O. Vl.), <i>Archaeologia Mediaevalis Kroniek</i> 29, 1-2.

150730	Opgraving (2007); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: 4 grote houten palen (verspreid over het terrein). Late middeleeuwen: versterkt kasteel - de zuidwest-torenfundering en afsluitende muur van het kasteel werden vrijgelegd – een deel van de gracht werd ook aangesneden – 2 kuilen die te dateren zijn voor de bouw van het kasteel – een houten beerton Bron: Ameels V. 2014: Oudenaarde Kasteel, Intern rapport Onroerend Erfgoed, Brussel.
150733	Controle van werken (1996); NK: 15 meter Late middeleeuwen: een natuurstenen muur
155442	Opgraving (1990); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: ‘sporen’ Late middeleeuwen: muurresten en vloerniveaus van laatmiddeleeuws steen. In de oudste fase lijkt het te gaan om 2 aparte woonhuizen. Het oudste van de 2 kan ca. 2de helft 12de eeuw/1ste helft 13de eeuw gedateerd worden. Aan het eind van de 13de eeuw of in het begin van de 14de werd het tweede steen gebouwd (mogelijk meteen als aanvulling). In de loop van de 14de eeuw waren de twee huizen samengesmolten tot 1 ruim woonhuis - zilveren munt van de Brabantse hertog Jan I (1268-1294), 6 bronzen munten waaronder dubbele mijt van graaf Willem II (1391-1418), 2 penny's van bisschop James Kennedy III (Schotland, 1460-1488), mijt van Johanna van Wesemael (1464-1474) en dubbele mijt van Maria van Bourgondië (1477-1482) Bron: De Groote K., IAP Opgravingen en waarnemingen verricht door de Buitendienst Oost-Vlaanderen, tussen 1990 en 1999, uitgezonderd de abdijsite van Ename.
156568	Opgraving (1996); NK: 15 meter 19e eeuw: Bakstenen afvalput die in verbinding stond met 3 rijhuizen - in de put werd gevonden: etensresten, ceramiek (vnl. tafelgoed in faïence en rood aardewerk), glas, been, ivoor, leder, hout, ijzer, brons, tabakspijpen, knoopjes, benen kammen Bron: De Groote K., IAP Opgravingen en waarnemingen verricht door de Buitendienst Oost-Vlaanderen, tussen 1990 en 1999, uitgezonderd de abdijsite van Ename.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

501379	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: stadswoning

Metaaldetectie

215538	Metaaldetectie (2017); NK: 150 meter Late middeleeuwen: munten, metalen voorwerpen

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Historische stadsontwikkeling van Oudenaarde

De hiernavolgende historische beschrijving is gebaseerd op de studie ‘Callebout, D., De Groote, K. & Ameels, V. 2012: *Het ontstaan van de stad: een moeizaam verhaal*. In: TRIO P., CASTELAIN R., VAN KERKHOVEN G. & DE SMET M. (red.), *Tijd voor Oudenaarde, Museum Oudenaarde en de Vlaamse Ardennen, Oudenaarde, 17-32.*’

Hoofdrolspeleers betreffende de vroegmiddeleeuwse stadsontwikkeling van Oudenaarde zijn de Schelde en twee domeinen die op beide oevers als opposanten tegenover elkaar geplaatst waren. Aan de linkeroever het Karolingische koningshof van Petegem en langs de rechteroever het Ottoonse makrgrafelijk centrum van Ename. Na het Vedrag van Verdun (843) kreeg de Schelde plots een politieke betekenis en vormde de stroom de grens tussen de bisdommen Kamerijk op de rechteroever en Noyon-Doornik op de linkeroevers en scheidde tevens West en Midden-Francia.

Op de linkeroever van de Schelde ontwikkelde zich tijdens de vroege middeleeuwen een domein dat rechtstreeks bezit was van Karel de Kale, namelijk Villa Pettinghem. Dit domein spreidde zich uit over het huidige Petegem, Oudenaarde en Eine. Het domein werd bestuurd vanuit een centraal hof in Petegem. In 1976 werd op de plaats die in Petegem bekendstaat als ‘het Oud Kasteel’ een Karolingisch koningshof opgegraven. Vanaf de 11de eeuw kam het bestuur in handen van de heren van Peteghem.

Ook aan de rechteroever van de Schelde lag een vroegmiddeleeuws domein, namelijk de Villa Iham, dat het gebied van het huidige Ename en Nederename omvatte.

Ename kon zich op korte termijn sterk ontwikkelen door o.a. de sterke stijging van de landbouwproductie in de 10de-11de eeuw. Door de stijgende productie kwam er een voedseloverschot waardoor bepaalde landbouwers zich konden toespitsen op meer gedifferentieerde activiteiten. Ook aan de westzijde van de Schelde zouden zich in deze periode de eerste marktgerichte activiteiten ontplooiën. De plaats waar dit commercieel gebeuren georganiseerd zou worden was vanzelfsprekend van primordiaal belang. Er werd geopteerd voor een plaats buiten de vruchtbare zandleemgronden van het domein die niet voor landbouw in aanmerking kwam. Het betrof een verheven terrein dat tot de buitenbocht van de Schelde reikte, en waarvan de hoogte boven het alluvium bewoning toeliet. De aansluiting met de Schelde was van prioritaair belang voor het transport van goederen en het innen van tolheffingen. De naam ‘Oudenaarde’ herinnert nog steeds aan de plaats die toen werd gekozen. (Aard betekent een verhevenheid bij een rivier).⁵

De oudste stedelijke kern ontwikkelde zich ten noordwesten van de in de 11de eeuw gestichte burcht, gelegen binnen de door de Burchtschelde afgesneden Scheldebocht. De vermelding van de term oppidum in teksten uit 1127 en 1155 wijst erop dat de handelsnederzetting dan als versterkt moet geweest zijn. Deze vermoedelijke eerste nederzetting is op Figuur 26 aangeduid met een stippellijn. Het plangebied situeert zich hierbuiten.

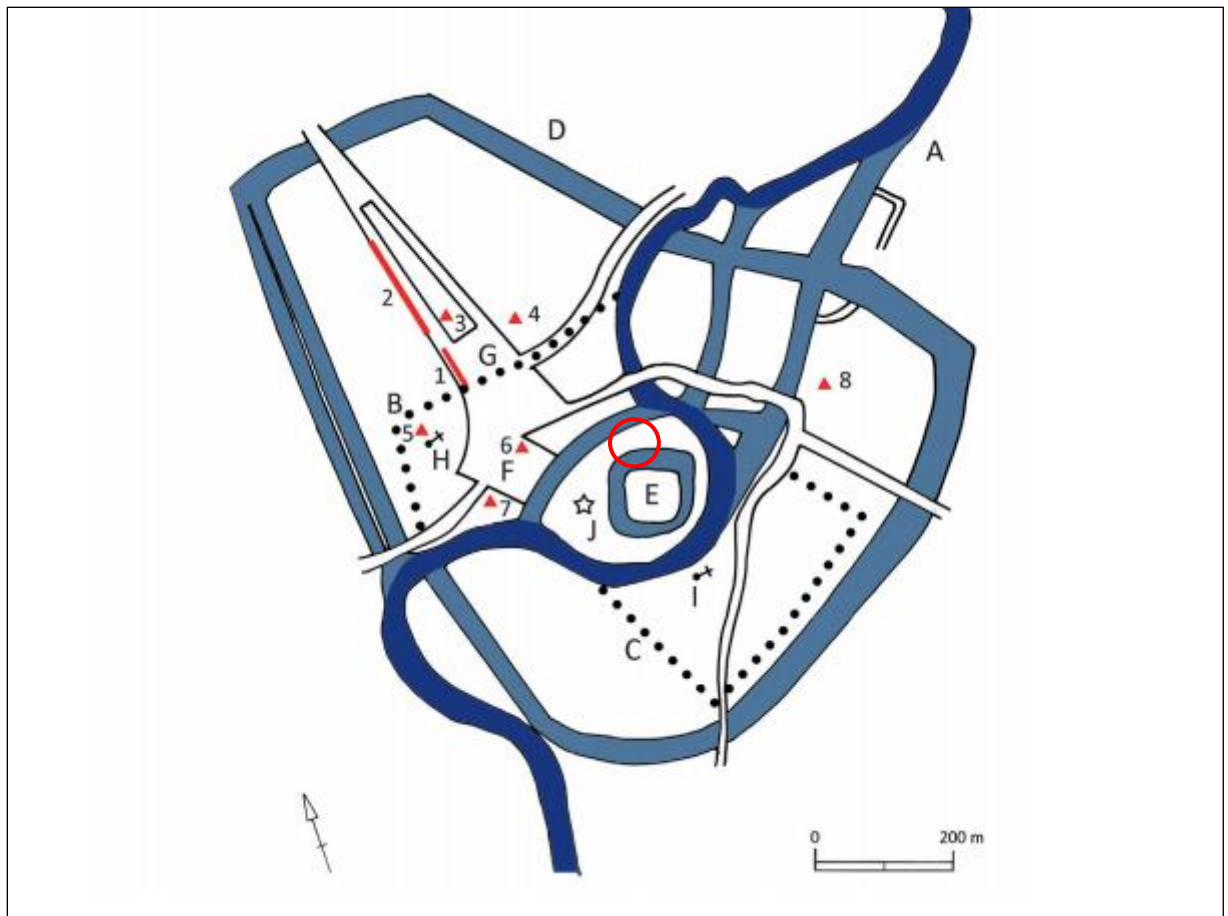
Bij de uitbreiding van Oudenaarde werd de Grote Markt aangelegd. Er zijn geen historische gegevens gekend over de aanleg van de tweede stadsomwalling. Desalniettemin wordt ze wel

---

⁵ CALLEBOUT, DE GROOTE, AMEELS, 2012, p. 23.

vermeld in een verslag over de grote stadsbrand van 1279.⁶ Binnen de projectgrenzen is er een verhoogde verwachten naar bewoningssporen vanaf de volle middeleeuwen.

Figuur 26: Algemene situeringskaart van Oudenaarde naar Van Deventer, 16de eeuw , projectgebied bij benadering aangeduid met rode contour. (Bron: Callebout, D., De Groote, K. & Ameels, V., 2012, p.22.)

Algemene geschiedenis van Oudenaarde

De gunstige ligging van Oudenaarde aan de Schelde stimuleerde de handelsactiviteit en de ontwikkeling van een nederzetting op beide oevers tot een stedelijk gebied. Oudenaarde is ontstaan na de teloorgang van de vroeg-middeleeuwse *portus* Ename, als een nieuwe nederzetting stroomopwaarts op de Schelde, op de plaats waar de graaf van Vlaanderen tussen 1000 en 1030 een burcht had gebouwd. Iets verder op de westoever van de Schelde ontstond een woonkern en handelsnederzetting bij de Sint-Walburgakerk. Vermoedelijk is deze 11de-eeuwse Sint-Walburgaparochie een afsplitsing van de moederparochie Eine. Aan het eind van de 11de eeuw ontstond aan de oostoever van de Schelde tevens de ‘ville neuve’ Pamele, dat behoorde tot de heer van Pamele-Oudenaarde. Reeds in de 12de eeuw kreeg Pamele een stadskeure. In 1384 verenigde de graaf van Vlaanderen de baljuwschappen van Pamele en Oudenaarde.

Het uitzicht van de middeleeuwse stad werd in belangrijke mate bepaald door het religieuze leven. Sedert de 13de eeuw waren in de stad een groot aantal kloostergemeenschappen gevestigd. In de 14de eeuw werd - samen met een belfort en lakenhal - een groot rechthoekig

⁶ CALLEBOUT, DE GROOTE, AMEELS, 2012, pp. 28-31

marktplaats aangelegd, waarop de voornaamste straten uitkwamen die naar de vroegere stadspoorten voeren. De kleine stad verrijkte aanzienlijk door een bloeiende lakennijverheid, tapijtnijverheid en zilversmeedkunst.

In 1667 valt Lodewijk XIV Vlaanderen binnen. Frankrijk behoudt Oudenaarde ook na het Verdrag van Aken (1668) waarna Vauban de opdracht gaf om de versterkingen van Oudenaarde aan te passen. De Frans-Spaanse oorlog breekt opnieuw uit in 1683. Oudenaarde werd stevig getroffen door beschietingen en bombardementen. Meer dan de helft van de huizen en kerken werd in as gelegd.

Aan het eind van de 18de eeuw verloor Oudenaarde haar uitzicht van versterkte stad. In 1782 werden de vesten verkocht op bevel van Jozef II, met verplichting tot afbreken en opvullen. Ook het Kasteel van Pamele werd in dit jaar gesloopt. De ingerichte burgerhuizen met empiregevels getuigen van materiële welstand in de Franse en Hollandse periode. Karakteristiek voor deze periode zijn de bepleisterde neoclassicistische lijstgevels die werden opgetrokken voor 16de en 17de -eeuwse woningen. De stad kende een industriële opbloei in de 19de eeuw. Deze was gekenmerkt door een grote concentratie van kleine bedrijfjes en handelsnijverheid in de gehele oude stadskern. De grote bedrijven waren voornamelijk ingeplant aan de waterwegen.⁷

Kasteel van Pamele

De oprichting van de burcht moet vermoedelijk gedateerd worden tussen 1000 en 1030, het jaar waarvoor het eerst melding wordt gemaakt van de stad Oudenaarde. Allicht werd de burcht opgericht als uitvalsbasis voor een oostwaartse expansie van Boudewijn IV. Het middeleeuws kasteel van Pamele of de Borch van Oudenaarde' werd in leen gegeven aan de Baron van Pamele, die tevens gouverneur en heer van Oudenaarde was. Andere historici stellen dat de burcht door de heren van Oudenaarde werd opgetrokken.⁸ In 1038 duikt Hugo, de oudst bekende heer van Oudenaarde, als eerste eigenaar van de burcht in de bronnen op.

In 1064 wordt voor het eerst melding gemaakt van een 'turris Aldenardensis' en in 1127 van een stenen toren. De 11^e-eeuwse donjon werd in de 13de eeuw vervangen door een kasteel met uitspringende torens. Guillaume de Locquenghien, heer van Oudenaarde en baron van Pamele, liet de vervallen versterking vervangen door een nieuw kasteel in 1127. Cartografische bronnen, zij het van een latere periode, tonen aan dat het omwalde kasteel een onregelmatige achthoekige vorm had rondom een binnenplaats met op de noord-, west- en oosthoek ronde torens en in de weermuren ertussen nog eens kleinere torens. De toegang bestond uit een valbrug met een imposant poortgebouw dat geflankeerd was door ronde torens. P. Van Butsel stelt dat een deel van het kasteel uitbrandde in 1374, waarna het op een sierlijke manier heropgebouwd werd.⁹ Documenten betreffende herstellingen aan het kasteel uit het stadsarchief van Oudenaarde wijzen erop dat het kasteel in het derde kwart van de 17de eeuw nog steeds onderhouden werd.¹⁰ Bij de beschieting van de stad door de Franse troepen van Lodewijk XIV werd het kasteel volledig afgebrand. Het Kasteel van Pamele werd gesloopt in 1782. De gronden van het kasteel

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oudenaarde, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121247> (geraadpleegd op 1 december 2016).

⁸ Van Hoecke 2005: 44-45.

⁹ Van Butsele, P., 1985: p.68

¹⁰ Stadsarchief Oudenaarde, nr. 889.120.1.

werden verkaveld en opgekocht door particulieren. Dit blijkt uit een rekest van de Prins van Gavere om delen van het Oud kasteel van Pamele te mogen verkopen.¹¹

Op de plaats waar de stad zich ontwikkelde kende de Schelde een zeer konkelend verloop. Op heden rest enkel nog de gekanaliseerde Schelde maar de gedempte delen zijn nog steeds herkenbaar in het straatbeeld en aangeduid met toponiemen als Burchtschelde en Grachtschelde.

---

¹¹ Stadsarchief Oudenaarde, nr. 889.144.

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Deventerkaart is ten zuiden van het plangebied duidelijk het Kasteel van Pamele waar te nemen. Het kasteel is aangelegd in geometrisch patroon. De flanken en de toegang zijn versterkt door uitspringende torens. Centraal situeert zich een open binnenkoer en gebouwen die tegen de weermuur aanleunen. Rondom het kasteel is een gracht aangelegd. Het onderzoeksterrein situeert zich ten noorden van dit complex en snijdt vermoedelijk een deel van de kasteelgracht aan. Het overgrote deel van het terrein situeert zich binnen een groenzone. Mogelijk snijdt het westelijk deel van het onderzoeksterrein bebouwing aan. Bij archeologisch onderzoek is aan de stadzijde van de gracht een muur aangetroffen. (cfr. supr.) Deze muur kan ook aangetroffen worden binnen de projectgrenzen.

Het plangebied grenst ten noorden aan de Burgschelde. De straat is in 1960 aangelegd ter hoogte van de afsnijding van de eerste grote Scheldebocht. De zogenaamde Burgschelde vormde vanaf het eerst kwart van de 12e eeuw de grens tussen de stad Oudenaarde en de baronie van Pamele.

De Sanderuskaart toont een gelijkaardig beeld en karteert het plangebied quasi integraal als tuin- of parkzone. Mogelijk wordt het plangebied centraal aangesneden door een west-oost georiënteerde tuinmuur. Op het plan van Vedastus Du Plouich zijn tevens duidelijke sporen van tuin- of parkindeling waar te nemen. Het zuidelijk deel van het plangebied wordt aangesneden door de kasteelgracht.

Op de maquette van Nézot (1747) is deze tuinzone weergegeven als een verzameling vierkante – met paadjes in rasterpatroon doorweven – grasperken. Verspreid komt boomgroei voor. De muur aan de stadzijde van de gracht is duidelijk waar te nemen. Ook aan de noordzijde van het plangebied, langsheen de Burgschelde, is een muur weergegeven. Op de maquette is te zien dat het kasteel zelf reeds in verval is.

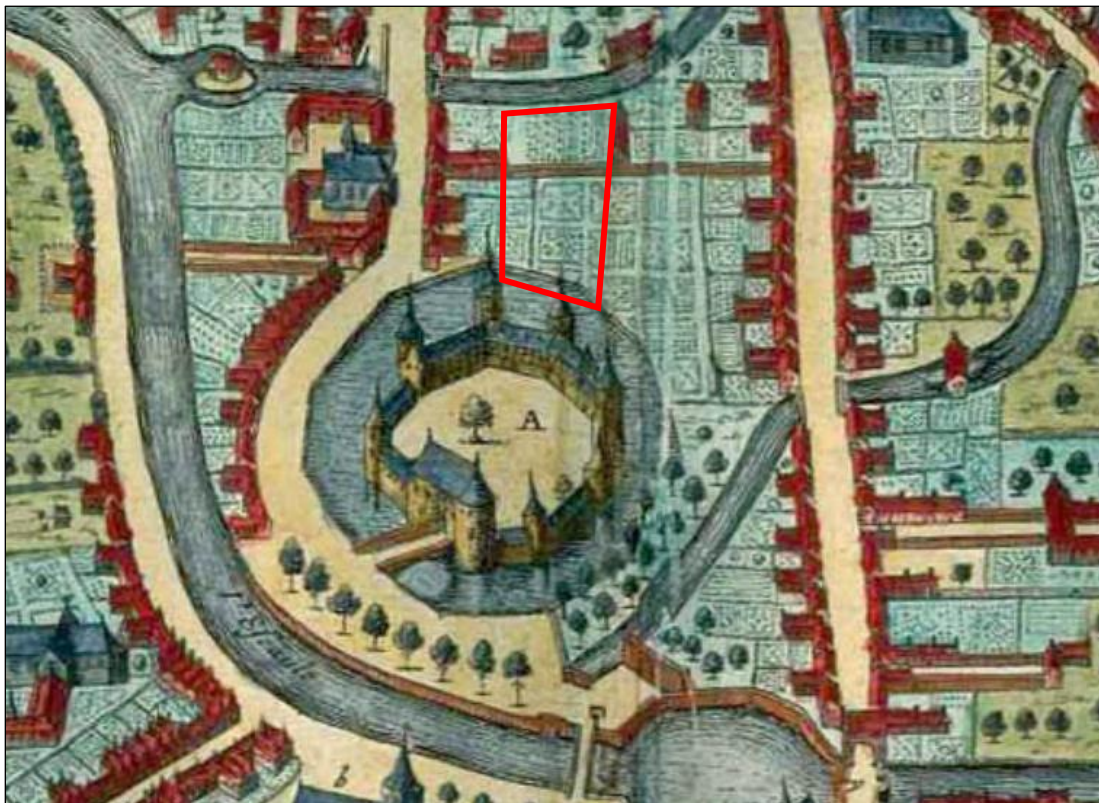
De Ferrariskaart karteert het plangebied tevens als tuinzone. Het plangebied wordt aangesneden door een aantal tuilmuren. In 1786 wordt het kasteel volledig gesloopt en wordt het terrein verkaveld. Het verkavelingsplan dat naar aanleiding hiervan werd opgemaakt toont niet enkel de nieuwe percelen maar tevens de plattegrond van het voormalige kasteel. Op de Atlas der Buurtwegen is een kleine rechthoekige bouwstructuur weergegeven centraal aan de noordgrens van het plangebied.

Op de topografische kaart van 1910 is ten noorden van het plangebied duidelijk de Burgschelde waar te nemen. De straat zelf is pas aangelegd in 1960. In het noordwestelijk terreindeel is een langwerpig gebouw aanwezig. De huidige bebouwing is allicht kort na de aanleg van de Burgscheldestraat gerealiseerd. Reeds op de oudste luchtopname is deze waar te nemen.

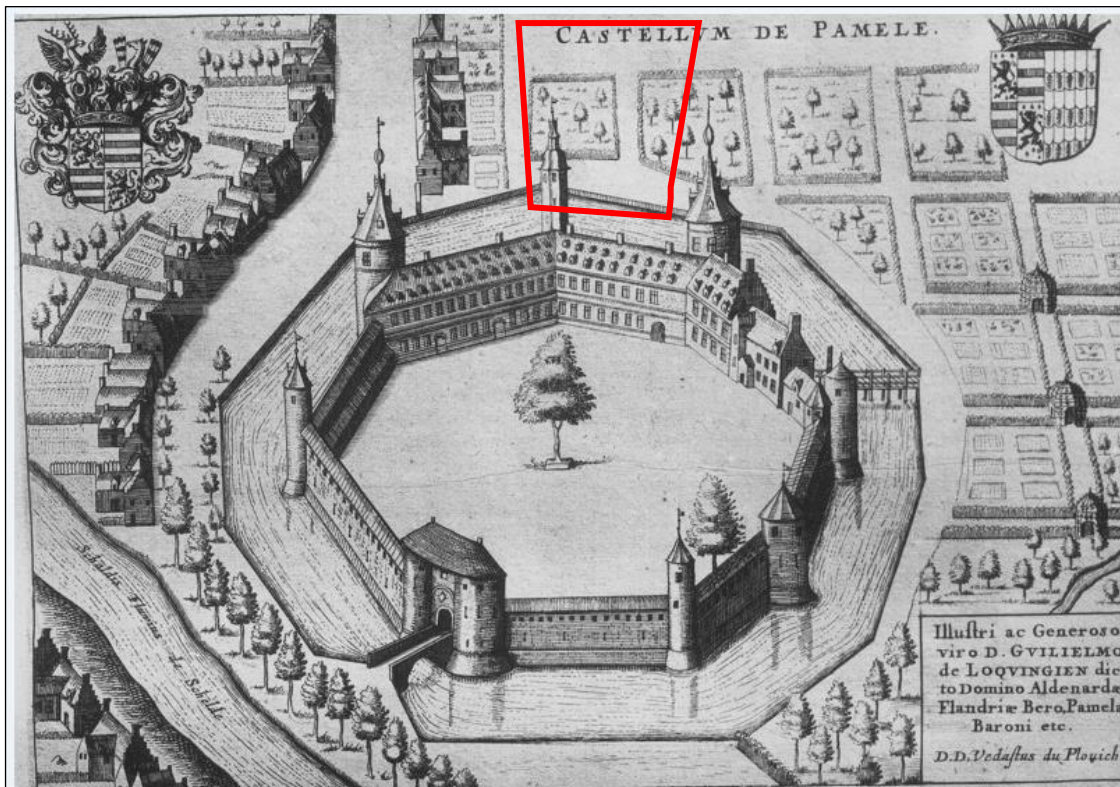

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Stadsarchief Oudenaarde).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).

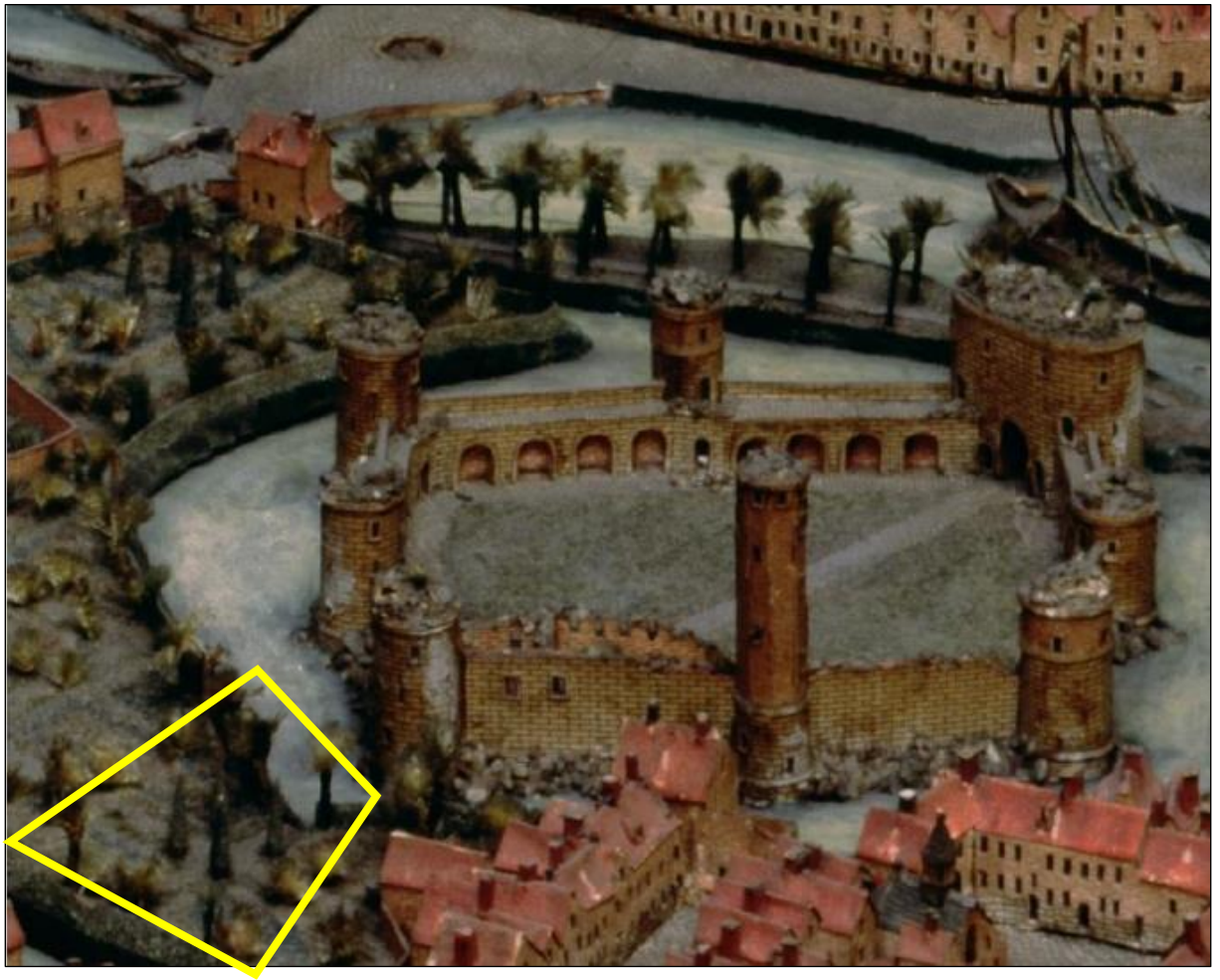

Figuur 29: Het Kasteel van Pamele, Vedastus Du Plouich, 1649 (Stadsarchief Oudenaarde).

Figuur 30: Projectgebied bij benadering weergegeven op de maquette van Nézot, 1747 (bron: stadsarchief Oudenaarde).

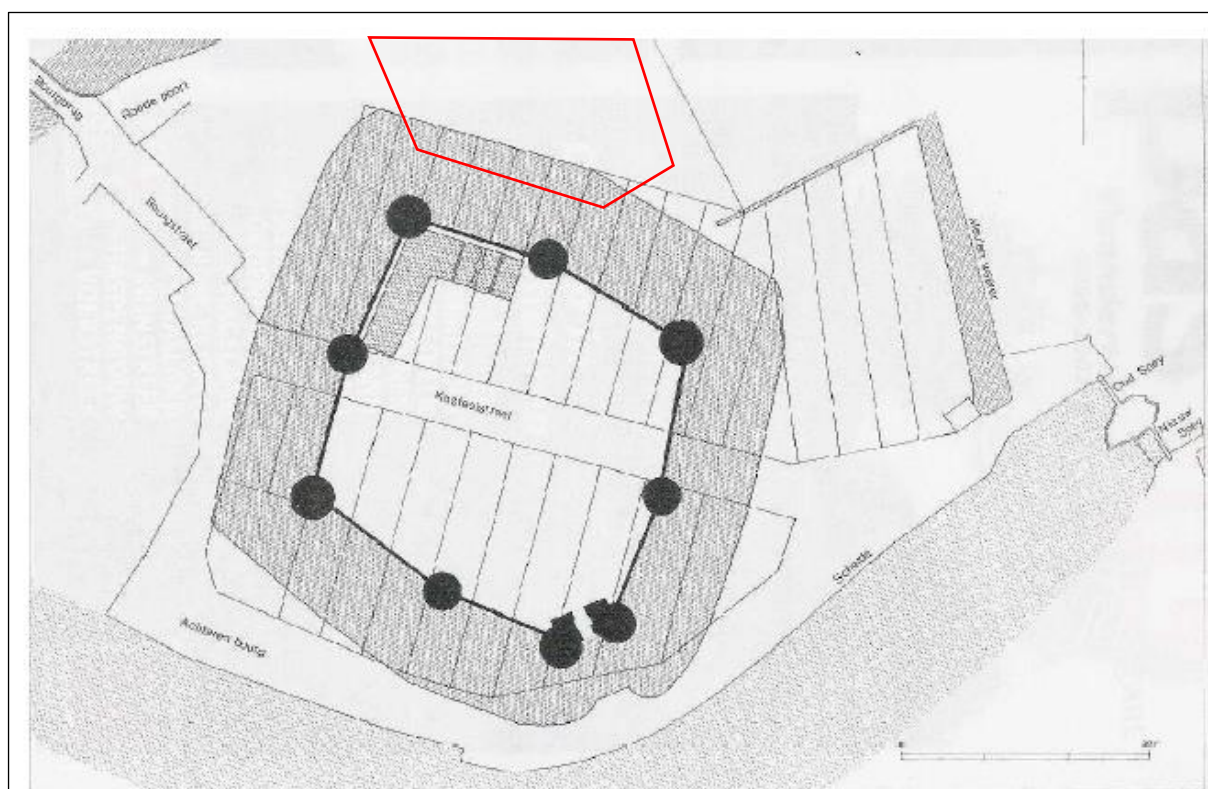

Figuur 31: Projectgebied bij benadering weergegeven op de maquette van Nézot, 1747 (bron: stadsarchief Oudenaarde).

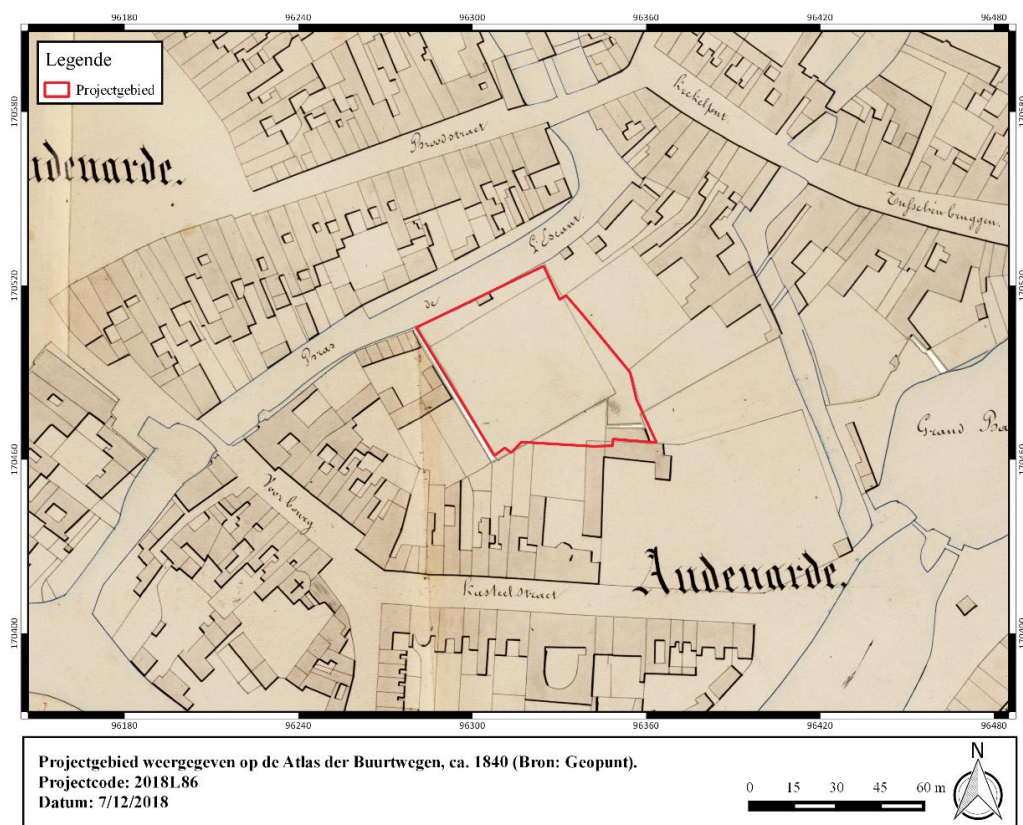
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

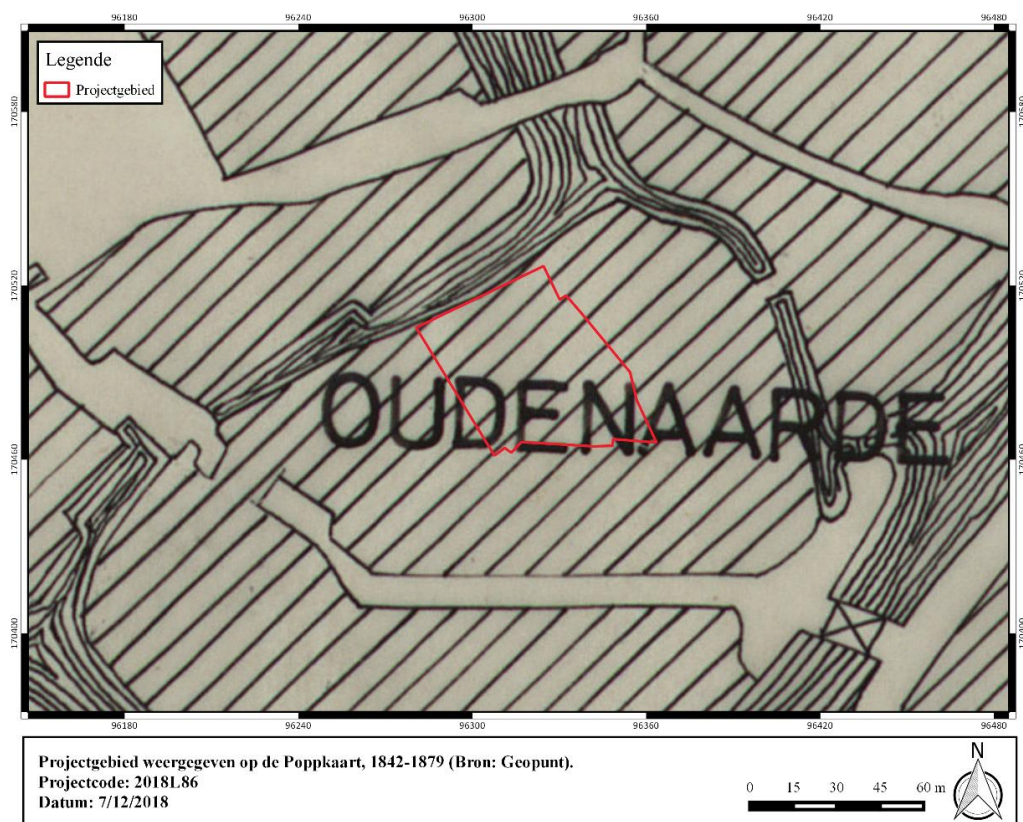
Figuur 33: Kadastraal plan van de 18e eeuwse verkaveling van het kasteel (bron: Ameels, V. 2014).

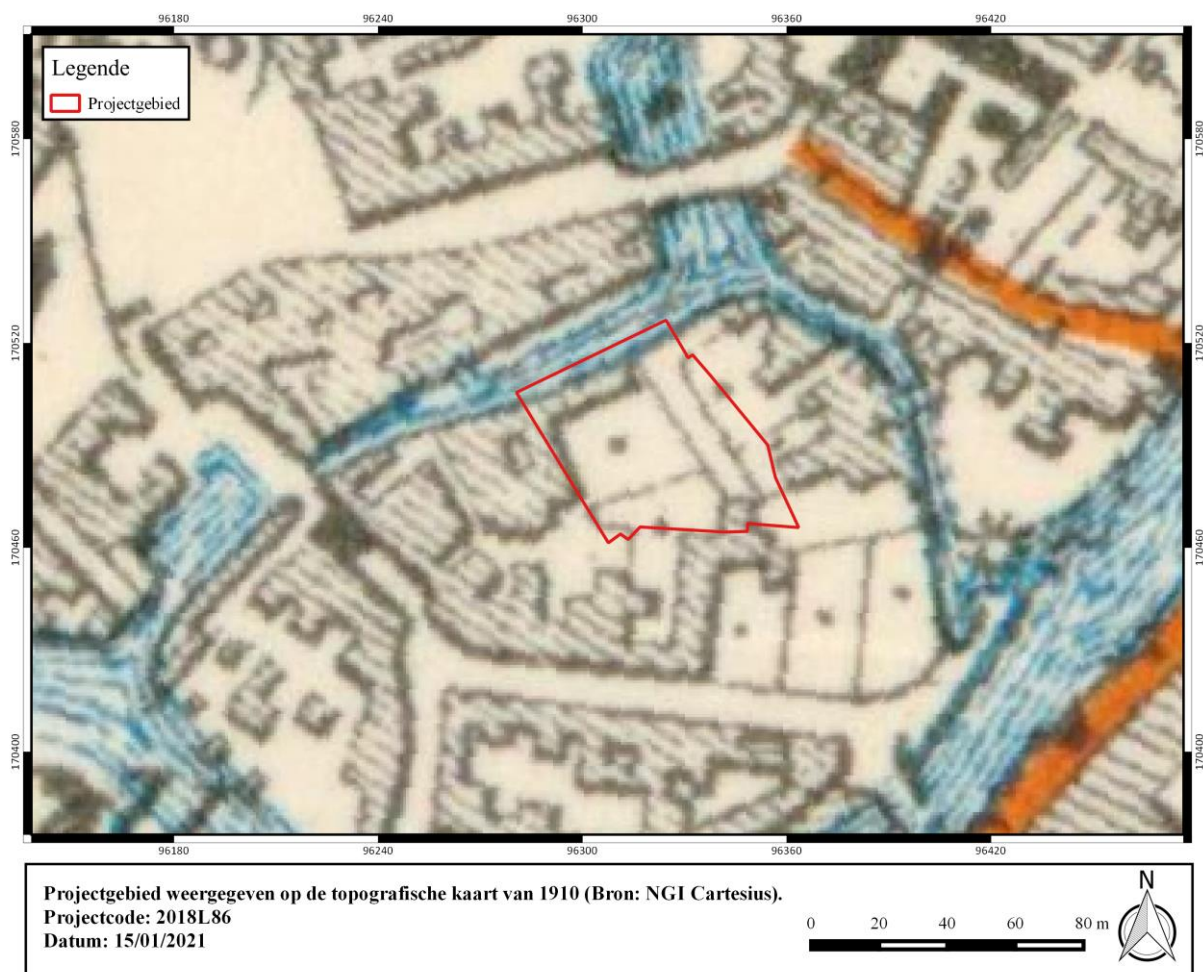

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 35: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

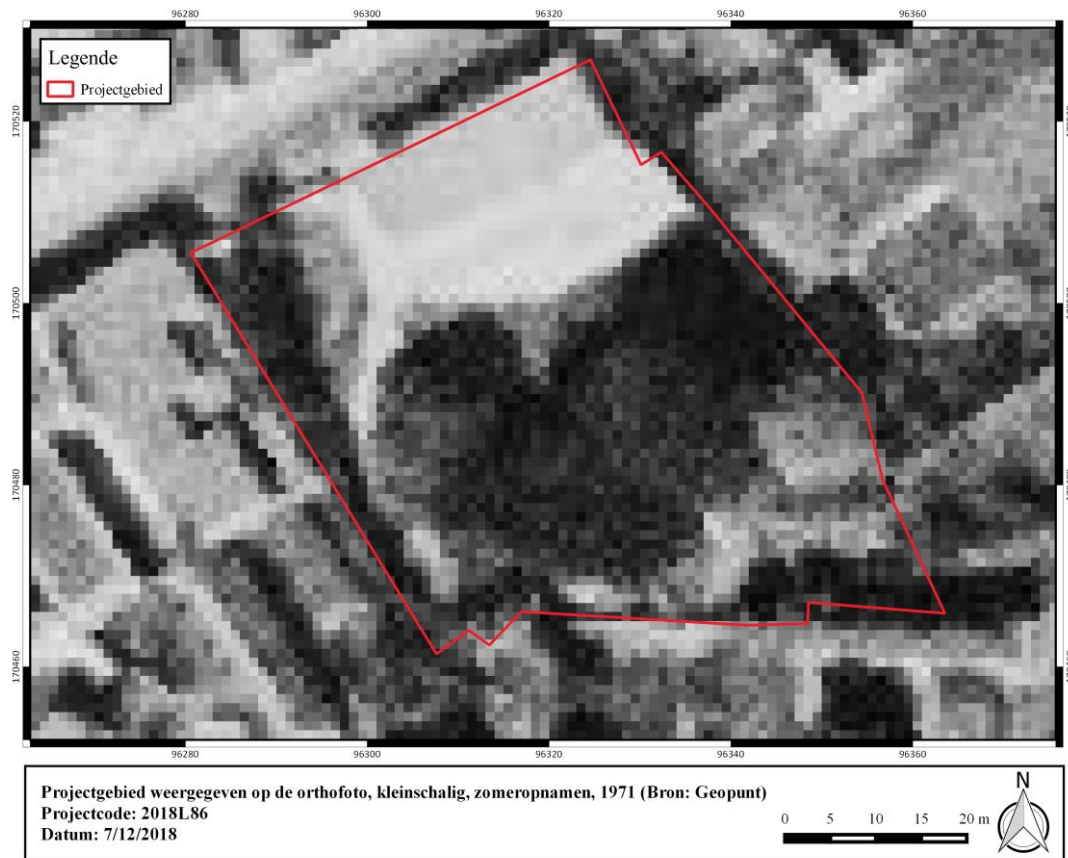
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1910 (Bron: NGI Cartesius).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopname is de huidige toestand waar te nemen.

Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 39: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

Voor het terrein is in het verleden reeds een archeologienota opgemaakt met ID 17331. Deze archeologienota wordt opgemaakt omwille van een wijziging binnen de geplande werken. Zowel de contour van de nieuwe kelder als de buitenaanleg is gewijzigd.

De opdrachtgever plant de realisatie van een halfopen meergezinswoning die plaats zal bieden aan 20 appartementen, verdeeld over 4 bouwlagen en 1 teruggetrokken bouwlaag. Onder het geheel wordt een ondergrondse parkeergelegenheid voorzien die via een autolift te bereiken zal zijn. Voorafgaand zal de bestaande bebouwing – die deels onderkelderd is – gesloopt worden. De waardevolle tuin in het zuidelijk terreindeel zal optimaal behouden blijven. Hier worden enkel een aantal nieuwe paden gerealiseerd.

Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern waar een archeologienota nodig is vanaf een bodemingreep van 100 m² en een kadastrale perceelsoppervlakte van 300 m². De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 3133 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 1482. Hierdoor is de opmaak van archeologienota verplicht.

De kern van Oudenaarde is tot ontwikkeling gekomen op een opduiking in het alluvium van de Schelde. Het projectgebied situeert zich aan de zuidelijke rand van deze opduiking. Deze iets hoger gelegen zone binnen het brede alluvium, moet een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars. Het lokaal hoogtemodel doet een zekere mate van reliëfwijzigingen vermoeden. Op basis van de beschikbare gegevens kan de impact van deze maaiveldwijzigingen op de bodemgesteldheid én op de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed, niet bepaald worden.

De Deventerkaart lokaliseert het plangebied precies ten noorden van het omgrachte Kasteel van Pamele. De oprichting van de burcht moet vermoedelijk gedateerd worden tussen 1000 en 1030, het jaar waarvoor het eerst melding wordt gemaakt van de stad Oudenaarde. Allicht werd de burcht opgericht als uitvalsbasis voor een oostwaartse expansie van Boudewijn IV. Op de kaart is te zien dat het plangebied vermoedelijk de kasteelgracht aansnijdt. Dit vermoeden wordt bevestigd door reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek in de omgeving. Op basis van het reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek werd een reconstructietekening opgemaakt door J. Moens. Op basis van deze reconstructie zou het zuidelijk deel van het plangebied inderdaad de kasteelgracht aansnijden. Bij een controle van werken in 1996 ten zuiden van het plangebied werd een 13e-14e eeuwse muur aangetroffen, wat de lokalisatie van het plangebied ten noorden van de torens en ringmuur te bevestigen.

De kaarten van Sanderus en Du Plouich geven tevens de kasteelgracht weer binnen de projectgrenzen. De cartografische bronnen tonen ook duidelijke sporen van park-of tuinindeling. Op de maquette van Nézot is de tuinzone weergegeven als een verzameling van vierkantje – met paadjes doorweven- grasperken. Op de maquette is een muur te zien aan de stadzijde van de gracht. In 1786 wordt het kasteel gesloopt en worden de terreinen verkaveld. Op de Atlas der Buurtwegen is een rechthoekig gebouw te zien aan de noordgrens van het plangebied. Op de topografische kaart van 1910 is ten noorden van het plangebied duidelijk de Burgschelde waar te nemen. De straat zelf is pas aangelegd in 1960. In het noordwestelijk terreindeel is een langwerpig gebouw aanwezig.

Concreet is er op basis van de bureaustudie een aanzienlijke verwachting naar archeologisch erfgoed. Gezien de ligging van het plangebied op de rand van een verhevenheid binnen het alluvium van de Schelde is er een specifieke verwachting naar sporen uit de steentijd. Op basis van de beschikbare gegevens is de bodemopbouw en dus de bewaringscondities voor een eventueel aanwezige artefactensite niet te achterhalen. Dit dient onderzocht te worden door middel van een landschappelijk bodemonderzoek. Wat betreft sporenarcheologie kan - als de bodem niet verstoord blijkt – verder onderzoek in de vorm van proefputten en proefsleuven noodzakelijk zijn. Het plangebied is gelegen binnen de historische stadskern van Oudenaarde waardoor er een verhoogde verwachting is naar bewoningssporen vanaf de volle middeleeuwen. Ook oudere sporen kunnen niet uitgesloten worden. Op basis van de cartografische bronnen is er tevens een specifieke verwachting naar restanten van de volmiddeleeuwse kasteelgracht, de kasteelmuur aan de tuinzijde en sporen van tuin- of parkindeling.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

AMEELS V. 2014, *Intern rapport Oudenaarde – Kasteel*, Brussel.

CALLEBOUT, D., DE GROOTE, K. & AMEELS, V. 2012: Het ontstaan van de stad: een moeizaam verhaal. In: TRIO P., CASTELAIN, R., VAN KERKHOVEN, G. & DE SMET, M. (red.), *Tijd voor Oudenaarde*, Museum Oudenaarde en de Vlaamse Ardennen, Oudenaarde, 17-32.

CROMBÉ, P., CRUZ, F., DE GRAEVE, A., DE MAEYER, W., HALBRUCKER, E., TEETAERT, D., VANDENBERGHE, D. & VANDENDRIESCHE, H., 2018. Optically stimulated luminescence dating of an aeolian dune, occupied during the Final Palaeolithic and Neolithic, along the Upper Scheldt valley at Oudenaarde ‘Markt’ (prov. of East Flanders, BE), *Notae Praehistoricae*, 36, 49–70.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Stadsarchief Oudenaarde

VAN BUTSELE, P., 1985: *De heren van Pamele – Oudenaarde*, In Gedenkboek 750 jaar Pamelekerk Oudenaarde 1235-1985, Oudenaarde 55-86

VAN HOECKE, K. 2005: Het ontstaan van Oudenaarde in ‘het licht van Laat-Middeleeuwse bronnen, in *Handelingen van de geschied-en oudheidkundige Kring van Oudenaarde*’, 45-46.

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

